

4:08

DECEMBER 2008

23. ÅRGANG

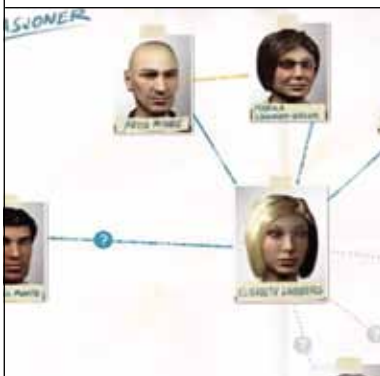
FORSKNINGSRÅDET FOR

KULTUR OG KOMMUNIKATION

magasinet **Humaniora**

Japansk pop
Indiana Jones på spil
Er danske bogstaver til at stole på?

K

ARTIKLER

- 4** **En popkulturel tsunami fra Japan** af Lars-Martin Sørensen
Med anime og manga er der sket et skred i Japans markedsføring af sig selv fra det forfinede, det forenklede og det traditionelle til det brogede og popkulturelle.
- 9** **Kan man nu stole på, at kringlen er fra Wales?** af Steen Bruun Jensen
Der er ikke langt fra vejledning til vildledning, når varerne på hylderne i supermarkedet kappes om din opmærksomhed. Forskningsprojektet FairSpeak forsøger at trække grænsen.
- 14** **Indiana Jones på spil** af Helle Kannik Haastrup
Når film bliver til spil: Filmoplevelsen og spiloplevelsen er ikke to sider af samme sag, det er to forskellige oplevelser af den samme grundfortælling med forskellige handlingsmuligheder og forskelligt følelsesmæssigt engagement.
- 18** **At spille en krimi** af Kjetil Sandvik
Om performative fortællinger og augmented reality i krimi-computerspil.
- 24** **Er danske bogstaver til at stole på?** af Holger Juul
Hvor meget betyder afstanden mellem skrift og tale, når børn skal lære skriftens kode? Og hvor stor er afstanden egentlig?
- 28** **Vi ved for lidt om danske børn, der er opvokset med specifikke sprogforstyrrelser** af Kristine Jensen de López
Et barn, der lider af sprogforstyrrelser, føler sig ofte svigtet af omverdenen. I Danmark har vi hidtil ikke haft mulighed for at hjælpe, men nu er basale redskaber under udvikling.
- 32** **Speed-dating for forskere** af Steen Bruun Jensen
En matchmaking-event i Paris for humanistiske forskere understøttede dannelsen af potentielle forskergrupper på tværs af landegrænser med henblik på ansøgning til et stort transnationalt forskningsprogram, der lanceres i 2009.
- 34** **Forskningsrådet for Kultur og Kommunikations efterårsuddeling 2008**

FAST STOF

- 35** Bevillinger
- 44** Publikationer
- 46** Kort nyt
- 48** Leder

magasinet **Humaniora**

Magasinet Humaniora udgives af Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation. Rådet støtter ny forskning og rådgiver offentlige myndigheder om humanistisk forskning i Danmark. FKK er et af de fem faglige forskningsråd under Det Frie Forskningsråd, der sekretariatsbetjenes af Forsknings- og Innovationsstyrelsen.

Magasinet Humaniora udkommer fire gange om året. Næste nummer i februar 2009.

Redaktionens adresse

Magasinet Humaniora
Forsknings- og Innovationsstyrelsen
Bredgade 40
1260 København K

Ansvarshavende redaktør

Steen Bruun Jensen
Telefon: 35 44 63 64
E-mail: sbj@fi.dk

Abonnement

Henvendelse til redaktøren
Pris: 150,- kr. for private og
200,- kr. for institutioner.

FKK's informationsudvalg

Professor, dr.phil. Kirsten Drotner
Seniorforsker, dr. philos.
Karen Skovgaard-Petersen
Lektor, fil.dr. Lars Hem
Lektor, ph.d. Kurt Villads Jensen

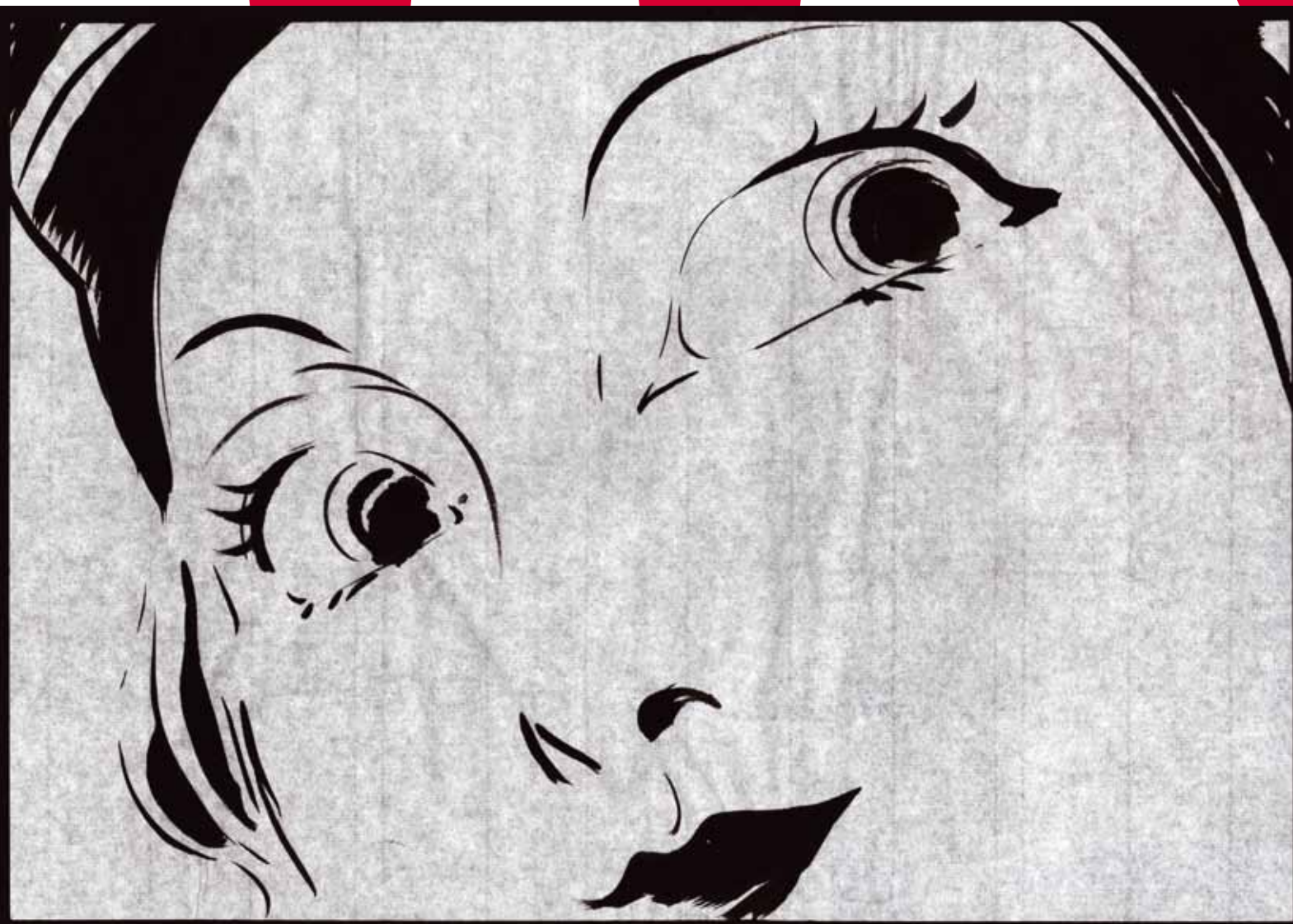
Dette og tidligere numre
kan læses på www.fi.dk/fkk

Grafisk design Marianne Dunker-Jensen

Tryk Innographic
Trykt på svanemærket papir

Oplag 1100
ISSN 0903-2401

Der findes snart et japansk popkulturelt tilbud til ethvert behov. Japansk popkultur gør sig gældende både bredt og smalt, fin- og subkulturelt. Det gælder særligt japanske tegnefilm, anime, og japanske tegneserier, manga. Således kunne man på en blygrå november-weekend i Danmark bl.a. se anime og manga på begge landsdækkende tv-kanaler, på Louisiana og i biografen, mens hardcore-fans kunne deltage i det årlige J-Popcon, en anime- og manga-messe i Valby Kulturhus. Spørgsmålet er, hvorfor det ekstremt traditionsbundne land Japan pludselig bliver storleverandør af popkultur til resten af verden? Lars-Martin Sørensen forsøger at give et svar i årets sidste nummer af Magasinet Humaniora, der traditionen tro giver en oversigt over samtlige bevillinger ved Forskningsrådet for Kultur og Kommunikations store efterårsuddeling.

Yoshitaka Amano.Uden titel, 2001. Galerie Michael Janssen. Fra Louisianas udstilling 'Manga! Japanske billeder'

En popkulturel tsunami fra **Japan**

Med anime og manga er der sket et skred i Japans markedsføring af sig selv fra det forfinede, det forenkede og det traditionelle til det brogede og popkulturelle. Det, der kom til verdens kendskab via hjemlig succes, subkulturelt nærderi og piratkopiering af videobånd for et indviet kultpublikum, er blevet Japans brand over for omverdenen og en global mainstream milliardforretning. Af Lars-Martin Sørensen

Japansk popkultur er blevet hot og gør sig gældende både bredt, smalt, fin- og subkulturelt. Det gælder særligt japanske tegnefilm, *anime*, og japanske tegneserier, *manga*. Således kunne man en blygrå novemberweekend i Danmark år 2008 se anime på begge landsdækkende tv-kanaler. Man kunne løse billet til en udstilling af anime og manga på Louisiana. For hardcore-fans var der budt op til det årlige J-Popcon, en anime- og manga-messe i Valby Kulturhus. For de cinefile var der anime på det store lærred i Cinemateket i København, og i både påske- og efterårsferien kunne landets børnefamilier se Hayao Miyazakis børnefilmklassikere *Min Nabo Totoro* og *Kiki – den lille heks* i hele landet. Man kan også øve sig i at tegne anime- og mangafigurer efter en af det utal af 'lær at tegne manga'-bøger, der gennem de seneste par år har fundet vej til danske boghandler. Der er computerspil bygget over samme persongalleri og universer som de mest berømte tv-serier og film fra Japan. De mere religiøst interesserede kan fordybe sig i Det Danske Bibelselskabs seneste udgivelse, 'Manga Messias' – en nyoversættelse af en japansk gendigtning af Det Nye Testamente, tegnet i karakteristisk manga-stil og med en maskulint udseende Jesus i hovedrollen, som nok kan knuse et pige hjerte eller to. Kort sagt: Der findes snart et japansk popkulturelt tilbud til ethvert behov – særligt til børn og unges behov.

'Japanisering af ungdommen' Som det ofte er med popkulturelle trends, så oplever vi her til lands dét som nyt, der allerede har hørt til dagens orden i USA i en årrække. Så

tidligt som i 1996 skrev den amerikanske forsker Antonia Levi i en af de første anime-monografier om unge amerikanske fans' forbrug af anime, at 'hverken den japanske eller den amerikanske regering ville turde planlægge en kulturel udveksling så ambitiøs som den, den flodbølge af kopierede videobånd, der skiftede hænder mellem unge japanere og amerikanere, repræsenterede'. Året efter supplerede nok en indflydelsesrig forsker i japansk popkultur med en artikel, som med sin overskrift fremmanede intet mindre end 'japaniseringen af europæisk ungdom'.

Begge forskere havde fat i, at en bølge var på vej, og at den ikke-japanske interesse og efterspørgsel startede nedefra – fra fankulturerne rækker. Men bølgen skulle først vokse til tsunami-størrelse og blive til mainstream, da mastodonterne på det globale marked fik nys om, at her var penge at tjene. Og samtidig slog internettet med sine fildelings-sites igennem, så fans i øst, vest, syd og nord let og hurtigt kunne udveksle tips og piratkopier, og arrangere digitale underskriftindsamlinger for at få nationale tv-kanaler til at vise mere anime.

I 2003 vandt Hayao Miyazakis film *Chihiro og heksene* så en Oscar. Det var den første film fra Miyazakis hånd, som blev distribueret globalt af det Disney-ejede selskab Buena Vista. Tidligere Miyazaki-film havde slået alle rekorder for antal solgte biografbiller til Japan, men var aldrig blevet store hits uden for landet. I 2004 kom det officielle Japan på banen i skikkelse af Japan External Trade Organization (JETRO), som i en rapport fastslog, at japanske 'creative industries' var midt i et veritabelt boom. Fra 1992 til 2004 var indtjeningen i den kreative sektor vokset

med 300 %. I samme periode var den gennemsnitlige vækstrate for japansk industri som helhed på blot 20 %. I 2005 fulgte JETRO op med en ny rapport, som konstaterede, at nu var 60 % af den animation, der vises globalt på tv, japansk produceret. Og at serien, der startede det hele, *Pokémon*, blev vist i 65 lande på kloden. Siden har promoveringen af japansk popkultur udviklet sig til et globalt profileringsgreb for japansk diplomati og for hel- og hallofficielle japanske institutioner og agenturer. Eksempelvis arrangerer den japanske ambassade i København jævnlige manga-tegningsworkshops, ofte med kendte tegnere som undervisere, og ambassaden viser også masser af anime. Ved New York Anime Convention i september i år var både den lokale kulturinstitution, Japan Society og Japan National Tourist Organization repræsenteret. Disse officielle organer havde ganske enkelt hver sin stand. Side om side med bumsede og piercedede amerikanske teenage-nørder iført nittebeslået sadomasochistisk gummitøj og pink parykker og i færd med at sælge voldspornografisk manga og anime stod de noble kimonoklædte repræsentanter for det officielle Japan. At konstatere, at der er sket et skred i landets markedsføring af sig selv fra det forfinede, det forenkede og det traditionelle til det brogede og popkulturelle er en underdrivelse. Selv Japans nuværende premierminister, Taro Aso, promoverer sig selv til unge vælgere ved at bekende sig som manga- og animefan. Det, der kom til verdens kendskab via hjemlig succes, subkulturelt nærderi og piratkopiering af videobånd for et indviet kultpublikum, er blevet Japans brand over for omverdenen og en global mainstream milliardforretning.

Bølgens baggrunde Som allerede antyd det spiller den officielle og den forretningsmæssige side af sagen en væsentlig rolle i udbredelsen af manga og anime. Det japanske hjemmemarked er enormt, og producenter har ofte tjent deres produktionsomkostninger hjem her, inden film og tegneserier eksporteres. Det betyder selvsagt, at man kan tilbyde sine varer til fordelagtige priser på fremmede markeder. Og det er næppe forkert at antage, at når økonomisk betrængte danske public service-stationer vælger at lade japanske tegnefilm indgå som en så bastant del af særligt weekendens morgen-tv-flader for de yngste, så spiller programmernes indkøbspris en væsentlig rolle. Her er japansk animations position efterhånden så stærk, at selv ikke-japanskproducerede tegnefilmserier stadig oftere tillempes den særlige japanske æstetik. Et eksempel er den engang så berømte amerikanske serie *Teenage Mutant Ninja Turtles*, som i sin nyeste udgave har fået en kosmetisk opdatering, så blandt andet de frisurer, seriens menneskekarakterer har, svarer til dem, man oftest ser i anime – ret takkede, skulpturelle frisurer, som ofte er trukket skarpt op med en tydelig streg i en anden farve i kanten end selve håret.

Attraktionen for anime- og manga-fansenes vedkommende rækker langt ud over det, der har med selve mediebrugen at gøre. At gå til J-Popcon i Valby, at være en del af en manga- og animeklub i Herning, eller at deltage med alskens indlæg og udbrud på et af internettets talrige webfora for fans udgør en mulighed for at påtage sig og udleve en ny og stærkt udtrykt identitet. De udstafferede 'gothic lolitas', som viste sig frem i Valby Kulturhus i sidste måned, blev hverken opfattet som 'billige' eller tåbelige af hankønsdeltagere i årets J-Popcon – de var cool, det

var OK at complimentere og fotografere dem. For de er klædt ud som denne eller hin figur fra den og den serie, som man kender til. Og der var drenge med halve kilo hårvoks, som fik manken til at stå i præcis de rigtige takker og hakker, og som – tro imod de ofte særdeles androgynne mandlige anime-karakterer – bar tyk mascara. Ingen vrængede ad dem. Således tilbyder manga- og anime-universet en rummelig legeplads, hvor teenagefansene kan afprøve forskellige identitetstyper i et trygt forum. Her frembyder det enorme udbud af anime- og manga-karakterer, som både drenge og piger kan vælge frit fra, et klart aktiv, som ingen andre ungdomskulturer kan opmarchere. Man ser noget lignende i de populære rollespil, som er fulgt i kølvandet på *Ringenes Herre*-trilogien. Men her er udfoldelsesmulighederne mere begrænsede. Nok er der seje piger med sværd og brynje, men drenge i prinsessekostumer er til gengæld et sjældent syn. I anime-universet derimod, er der plads til nuttede prinsesser, blodtørstige ninja-piger og uendeligt pigede drenge. Sidste skrig i både New York og Valby er 'Yaoi' – anime og manga, som skildrer homoseksuel erotik og kærlighed blandt unge drenge – rettet imod et pigepublikum. Så der eksperimenteres frejdigt med kønsrollerne. Og går man på Popcon, er der organiseret opbakning til, at man kommer udklædt som anime-karakter. For en fast del af en anime-con, hvad enten den foregår i Valby, New York eller Tokyo, er 'cosplay' – en forkortelse af 'costume play', altså at man konkurrerer om at optræde i den flotteste, mest vellignende udklædning. I år var førstepræmien en rejse til Japan.

Nostalgi og religiøs symbolik Men hvad er det, der gør selve medieprodukterne så fascinerende, at de kan storsælge globalt? De japanske fortællinger og film betjener sig ofte af referencer og symbolik, som ikke i alle tilfælde er lige let tilgængelige for ikke-japanske forbrugere. Men det synes ikke at udgøre nogen hindring. I aviskritikken af eksempelvis *Min nabo Totoro*, som havde biografpremiere i Danmark i foråret 2007, var det et genkommende tema, at filmen bød på underdrejet mystik, noget som blev kontrasteret med den mere støjende og hektiske amerikanske tegnefilmtradition. Der var til gengæld ikke en eneste kritiker ved de toneangivende dagblade, som fandt anledning til at nævne, at filmen flyder over med både nostalgi og japansk religiøs symbolik. Så er der noget, der betydningsmæssigt flyver under radaren hos det ikke-japanske publikum, udgør det ikke nødvendigvis et minus ved filmoplevelsen. Det synes blot at nære stereotype forestillinger om Østens mystik.

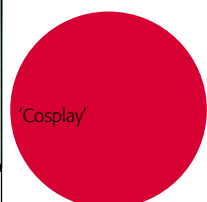
Hvis vi vender opmærksomheden imod de serier, der gennem de seneste fem år har fyldt godt i dansk børne-tv, er det nogle andre parametre, der er i spil. Serier som eksempelvis *Pokémon*, *Dragon Ball Z*, *Yu-Gi-Oh!* og senest *Naruto* er alle veltillrettelagte vehikler for alskens merchandise. Se filmen, køb computerspillet, byt kortene og læs mangaen er tv-seriernes implicite budskab til de yngste tv-seere. Og det er en recept, der har bevist sin salgbarhed. Fortællingerne er det så som så med. Ofte drejer det sig om en enstrenget optræning, der udløser en klimaktisk duel mellem to parter. De gode vinder, og de onde taber - eller vinder i dette afsnit, blot for at tabe i næste afsnit. Men det er ikke dét, der adskiller de japanske tv-animationer for børn fra deres amerikanske,

Tabaimo. Offentligt toilet, 2006.
Foto: Hirotaka Yonekura. © Tabaimo
/ Courtesy of Gallery Koyanagi and
James Cohan Gallery. Fra Louisianas
udstilling 'Manga! Japanske billeder'

Fra Hayao Miyazakis børnefilm-
klassiker 'Min nabo Totoro', der
havde biografpremiere i Danmark
sidste år.

LARS-MARTIN SØRENSEN er ph.d. og postdoc ved Institut for Medier, Erkendelse og Formidling ved Københavns Universitet. Hans forskningsprojekt 'Animeret animisme' er støttet af Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation.

franske eller italienske modstykker. Det er æstetikken. Det er den særegne tegnestil og den særlige animations-stil, der gør anime til noget specielt.

Følelesanimerende æstetik Tager vi tegne-stilen først, så handler det kort fortalt om udtryksfuldhed. Når vi ser film, vil vi bevæges følelsesmæssigt. Og her er fortegningen af normale kropsproportioner med til at gøre anime-karakterer særligt udtrykfulde. Mest indlysende er det, at karakterernes uforholdsmæssigt store øjne bidrager til at forstærke deres ekspressivitet. Pigen Chihiro i Miyazakis hit om *Chihiro og heksene* har også animeret hår. Når hun bliver sur, overrasket eller bange, så stritter hendes hår på en særlig måde og bidrager dermed til effektivt at kommunikere hendes følelser til seeren. Børnekarakterer er også tit tegnet med meget store hoveder i forhold til kropshøjden, hvilket forlener dem med en nuttethed, der vækker omsorgsfølelser hos tilskueren. Og når så disse nuttede karakterer giver sig til at udkæmpe karatekampe til døden, og den utøjlede aggression stråler ud af et ansigt med babyproportioner, så har vi fænomenet kognitiv dissonans, som er stærkt følelesengagerende. Det opstår, når ting og personer, som vi vanemæssigt tilskriver en bestemt adfærd, pludselig bryder radikalt med vores forventninger – som når

'babyer' slår hinanden ud med baglæns cirkelspark i *Dragon Ball Z*.

Også bevægelsesmønstrene i billigt producerede anime-serier til tv tiltrækker og fastholder opmærksomhed. For at spare på produktionsomkostningerne bruger japanske animatører eksempelvis ofte dét trick at bevæge baggrundene, når det skal se ud, som om karaktererne i forgrunden bevæger sig i en bestemt retning. Når Naruto skal løbe til venstre, animerer man hans løbebevægelser minimalt, og bevæger så baggrundstegetningen til højre, mens man filmer. Det resulterer i en seeroplevelse, der svarer lidt til den, man oplever, når man sidder i et tog ved en station, og toget på perronens modsatte spor sætter i bevægelse: Man får en underlig følelse af, at det er ens eget tog, der kører, fordi synssansen registrerer, at baggrunden flytter sig - en følelse, der normalt opleves, når vi bevæger os hurtigt - mens det vestibulære system i øret registrerer, at kroppen er i stilstand. Igen en opmærksomhedsvækkende effekt ved anime. Ofte forekommer de tegnede karakterer også vægtløse og meget løst forankrede i forhold til baggrundene, og deres bevægelser er decideret unaturlige. Effekten heraf lader sig bedst forklare ved at besvare spørgsmålet: Hvorfor synes børn, heliumballoner er fascinerende? Fordi ballonens masse og omkreds skaber forventning om, at den vil falde til jorden, når man slipper den. Men heliumballo-

nen svæver. Og lidt samme uventede svævende fremtoning har ting og personer i anime, og det er fascinerende, fordi det bryder med naturens love om, hvordan ting og personer gebærder sig. Alle tiders største litterære bestseller, Bibelen, betjener sig af samme kneb ved at have en hovedperson, som både kan gå på vandet, genopstå fra døden og forvandle vin til vand. Det overnaturlige og det unaturlige fænger og fastholder menneskers fascination på tværs af tid og kulturelle barrierer.

De ovennævnte træk udnyttes optimalt i anime, fordi mange film og tv-serier handler om overnaturlige fænomener, robotter, asiatisk kampsport og viser flyvning. De unaturlige, mekaniske bevægelsesmønstre, som opstår, når man animerer minimalt, passer perfekt til både robotbevægelser og kampsportscenernes dynamiske kombination af stilstand og lynhurtig bevægelse. De vægtløse, tegnede ting og karakterer synes allerede at svæve frit i rummet, så hvorfor ikke inkorporere masser af flyvescener, scener med spark, slag og spring gennem luften – som man kan opleve en overflod af i kampsportserierne. På den vis får japanske animatører med deres prisbillige, minimalt animerede film og deres forsimplede og fortegnede karakterer et perfekt match mellem formen og de emner og aktiviteter, filmene ekspone- rer. Og deri – i den gentagne eksponering af det overnaturlige og det unaturlige – ligger en del af forklaringen på, at japansk anime formår at tryllebinde et globalt publikum. ■

Kan man nu stole på, at kringlen er fra Wales?

Der er ikke langt fra vejledning til vildledning, når varerne på hylderne i supermarkedet kappes om din opmærksomhed.

Forskningsprojektet FairSpeak forsøger at trække grænsen. Af Steen Bruun Jensen

”Dumme mig” tænker man, når man står derhjemme og finder ud af, at den vanilleis, man har købt til datterens fødselsdag er et slankeprodukt, der er baseret på soja: ”Hvorfor så jeg mig ikke bare ordentligt for nede i Irma?”

Men undersøgelser viser, at supermarkedskunden i gennemsnit bruger mindre end otte sekunder til at overveje et givet indkøb. Og det betyder uundgåeligt, at der indimellem smutter nogle fejkøb med i indkøbskurven. Nogle af dem findes der ingen undskyldninger for, mens andre kan være et resultat af en mere eller mindre bevidst vildledning fra producentens side for at lokke nye kunder i fælden.

FairSpeak-gruppen kalder en gruppe af forskere på CBS sig. De har sat sig for at studere, hvordan forbrugerne afkoder det mix af ord, billeder og former, som varerne præsenteres med, og hvorvidt kunderne føler sig vejledt eller vildledt.

At mange forbrugere føler sig vildledt, er der ikke tvivl om. Forskerne har haft adgang til adskillige tusinde klagesager i fødevareregionerne – og de er ikke igangsat af kværu-lanter alle sammen.

”Der er noget, der tyder på, at vi har et problem, for myndighedernes arkiver er fyldt af den slags sager, og de har svært ved at finde ud af, hvordan de skal tackle det her. Det bygger ofte på en fornemmelse, om noget er

rimeligt eller urimeligt, så det ville være fint, hvis forbrugere, producenter og myndigheder fik et værktøj, som de kan styre det her med”, siger Jesper Clement, der er adjunkt ved Institut for Afsætningsøkonomi på CBS.

Fælles spilleregler

Men hvad er vildledning egentlig? Grænsen mellem vejledning og vildledning er ikke nem at trække. Den generelle fødevarerforordnings artikel 16 og den danske fødevarerlov § 14 siger, at fødevarer ikke må sælges under omstændigheder, der er egnet til at vildlede, og det er en formulering, der åbner for skøn:

Eksempler på vildledning

Honningkager

Vildledende at anvende varebetegnelsen 'honningkage' om kage, der ikke indeholdt honning.

Gåseleverpølse

Vildledende at anvende varebetegnelsen 'gåseleverpølse' om en fødevarer, der indeholdt 1 pct. gåselever ud af et samlet leverindhold på 40 pct., og hvor der var tegninger af to gæs på emballagen.

Fiskefilet

Vildledende at anvende varebetegnelsen 'fiskefileter' om sejfileter, der blev sønderdelte under en portioneringsproces og herefter formet i tredimensionale forme.

Valnøddebrød

Vildledende at anvende varebetegnelsen 'Valnøddebrød' om et produkt, som ikke indeholdt valnødder.

Grøntsagsbillede på emballage

Vildledende at afbilde grøntsager på 'Wokmix', da de pågældende grøntsager ikke fandtes i fødevareren.

Pizza med italienske symboler

Vildledende at anvende varebetegnelsen 'Pizza Spinaci' sammen med det italiensk klingende navn Giovanni Massimo og illustration af Colosseum på en fødevarer, der ikke var fremstillet i Italien.

Tysk kaffefløde med danske illustrationer

Vildledende at anvende etiketter med danske motiver og motivtekster fra danske seværdigheder sammen med den supplerende tekst 'Det smukke Danmark' på emballager med kaffefløde, der var fremstillet i Tyskland.

Kalkunbryst fra Frankrig

Vildledende at anprise kalkunbryst som 'dansk kalkun', da kalkunen var af fransk oprindelse.

Slagtermesterens hjemmelavede kødboller

Vildledende at sælge kødboller hos slagterbutik som 'slagtermesterens hjemmelavede'. Kødbollerne var leveret færdiglavede fra en fabrik i Tyskland. Fabrikken havde ingen anden forbindelse til slagterbutikken, end at den af og til leverede kødboller til butikken mod betaling.

Nyrøget makrel

Vildledende at anprise makrel som 'nyrøget', da anprisningen ansås for uforenelig med en holdbarhedsperiode på 4 uger.

Luksussalater

Vildledende at anvende betegnelsen 'lüksus' på en række salater, herunder skinkesalat, rejesalat, tunsalat m.v., da virksomheden ikke kunne dokumentere, hvori det luksuriøse bestod.

Fra Fødevaredirektoratets 'Vejledning om forbudet mod vildledende mærkning og markedsføring af fødevarer', april 2003

"Reglerne er jo almindelig common sense. Er der mange af disse sager, vil der også være mange skøn, der peger i forskellig retning. Den endelige definition på, hvad vildledning er, kommer vi ikke med nu. Den skal vi afstemme med alle aktører, og der skal skabe en konsensus om, hvad det er. Hvis vi kan være med til at få producenter og forbrugere med på nogle fælles spilleregler, så har vi leveret et godt bidrag", siger Viktor Smith, der er lektor ved Center for Sprog, Kognition og Mentalitet på CBS og projektleder på Fair-Speak-projektet.

"Det bygger ofte på en fornemmelse, om noget er rimeligt eller urimeligt. Producenterne vil gerne være både produktinnovative og innovative på markedsføringen. Og når det gælder kampen om kunderne i butikens opmærksomhed, så er der kun de dér få sekunder, de kan gøre sig gældende i. Budskabet skal gå hurtigt igennem, og der har vi set, at nogen er blevet for kreative. Men man kan sige, at det jo fungerer meget godt derude. Folk går i Netto og Føtex, og det lykkes for dem at komme hjem uden at føle sig dybt snydt og bedraget. Så på den ene side fungerer systemet jo – også uden vores

En eyetracker er en pc med specialudstyr, der gør det muligt at registrere øjets bevægelser, fange præcis hvilke ord, bogstaver eller del af billedet, som testpersonen fokuserer på, og måle hvor mange millisekunder opmærksomheden er rettet mod det enkelte designelement.

forskning – på den anden side kan man sige, at det ville være fint, hvis forbrugere, producenter og myndigheder får et værktøj, hvormed de kan styre det her. Dér, hvor det kunne blive rigtig dyrt, er, når man bevæger sig ud på eksportmarkedet. Hvad er det fx, der får en russer til at række ud efter noget? Og hvornår føler russeren sig snydt og bedraget? Det kunne være rart, hvis vi kunne finde nogle fælles retningslinjer også på internationalt plan”, siger Jesper Clement.

Forskellige grader af vildledning

FairSpeak-gruppen har koft materialet ned til ca. 1.000 sager, som de har analyseret for at finde ud af, hvornår folk føler sig vildledt:

”Vi har læst dem igennem og prøver at lave en typologi over, hvad det er for nogle elementer, der irriterer folk. Er det teksten, er det billedet, er det begge dele i samspil, og hvorfor klager de? Har de forudsætningen for at afkode den information, de præsenteres for? Ét er, at virksomheden mener, at den har fortalt den sandfærdige historie, noget andet er, hvad der sker i knolden på forbrugerne”,

siger Jesper Clement.

”Som regel er det jo sådan, at hvis man læser alt, hvad der står på varedeklarationen, så vil man også få det hele at vide, men hvis navnet og billedet signalerer noget andet, så tror man også noget andet om varen. Tingene skal passe sammen”, siger Viktor Smith. Som eksempel fremviser Jesper Clement og Viktor Smith en flaske appelsinjuice fra Rynkeby under navnet ”Friskpresset juice”. Flasken indeholder dog ikke nærmere oplysninger om, hvornår appelsinerne er pressede. Alligevel vil forbrugerne formentlig ikke føle sig snydt, så længe holdbarhedsdatoen ikke er overskredet. Anderledes forholder det sig med ”friskmalket” mælk; her vil forbrugerne almindeligvis forlange at vide nogenlunde, hvor lang tid siden det er, at koen blev malket.

Et andet eksempel er Valsøllille Juice. Valsøllille findes i virkeligheden og ligger i nærheden af Sorø, men her findes der ikke noget saftpresseri. Juicen kommer da også fra Brämehult i Sverige, og Valsøllille-navnet er kun brugt, fordi de svenske producenter har haft brug for et idyllisk navn med de rette signaler til det danske marked. Men juicen er af god kvalitet og prisbelønnet, så derfor har ingen

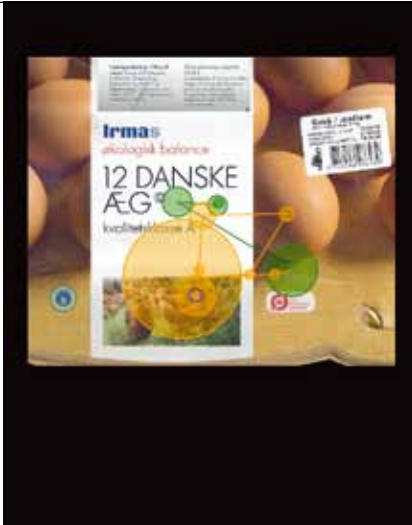
forbrugere endnu klaget over produktet.

”Der er klart rod i signalerne, men skuffede forventninger er ikke automatisk det samme som vildledning. Og væsentligheden er også et moment. Her trækker vi på skulderen, men hvis vi ved, at de økologiske æg, som vi købte i går, ikke er økologiske, så føler vi os snydt og ønsker, at producenten må få en stor bøde. Nogle gange trækker vi på skulderen, og andre gange reagerer vi prompte, fordi vi føler os bedraget”, siger Viktor Smith.

Større forbrugerbevidsthed

Franskbrød og kædpølse er gamle, velkendte navne, som folk ikke klager over, selvom produkterne langt fra lever op til deres navne, men anderledes er det med nyere navne:

”Nordhavsrogn giver for eksempel en forventning om Nordhav. Men nogle gange behøver produktet måske ikke komme fra det sted, det har navn efter, men bare være inspireret af det sted. Der er en aktiv betydningsdannelse i supermarkedet. Ordet skubber dig i en eller anden retning, men resten skal du som forbruger selv finde ud af. Det er

sådan set, hvad folk ved og ikke ved, der er afgørende”, siger Viktor Smith og viser emballagen fra en såkaldt 'Provence-budding'. Øverst til venstre står "Ida's", og midtpå kan man læse: "Ny dessertidé fra Ida's køkken – tilsat ægte lavendel fra Provence".

"Navnet slår tonen an, men bestemmer ikke udfaldet alene. Folk vil nok regne med, at den kommer fra Danmark. Men hvis de tror, at den er fra Provence, så er det sådan set vildledende. Der bliver skrevet en masse på bagsiden af produktet, men nogle oplysninger er mere prominente end andre. Når vi vil finde ud af, hvad det er for oplysninger, som forbrugeren lægger mest vægt på, har vi muligheden for at sætte dem foran en 'eyetracker', der er i stand til at lave et mønster eller opsætte et hierarki over, hvad folk kigger på, når de forsøger at afkode emballagen", siger han.

En eyetracker er en pc med specialudstyr, der gør det muligt at registrere øjets bevægelser, fange præcis hvilke ord, bogstaver eller del af billedet, som testpersonen fokuserer på, og måle, hvor mange millisekunder opmærksomheden er rettet mod det enkelte designelement. Forskerne bruger en stationær eye-

tracker til at teste, hvad forbrugere ser på i løbet af de få sekunder, de bruger på at læse den komprimerede tekst på en fødevareretikette, tolke produktnavnet og opfatte de billeder og farver, der indgår i designet. Hypotesen er, at billeder og valg af produktnavn meget subtilt kan bruges til både vejlednings- og vildledningsformål – altså at forbrugeren forståelse af varen kan skubbes i den retning, som producenten ønsker, og i værste fald kan forbrugeren opmærksomhed bevidst eller ubevidst bortledes fra lovbestemte sundheds- og ernæringsoplysninger, som i sidste ende kan være af betydning for folkesundheden.

Tværvideenskabelig forskning

"Vi er summen af det, vi drikker og spiser, så derfor er der skrappe regler på fødevarerområdet end på andre områder – både herhjemme og i EU. Og det vi bl.a. prøver at lære folk gennem denne forskningsindsats, er, at de skal være mere bevidste om deres valg. Nu skal dansk lovgivning følge EU-reglerne på området, og det betyder, at det i modsætning til tidligere er blevet lovligt at

markedsføre sig med sundhedsanprisninger – fx "det her sænker dit kolesteroltal" og "det her forebygger kræft". Der skal naturligvis være dokumentation for påstandene, og den ordlyd, virksomhederne bruger til at anprise varen med, skal godkendes. Ikke mindst i det sidste ligger der en stor udfordring for EFSA, som er den EU-myndighed, der tager stilling til sagerne, og her tror jeg, at forskning som vores vil være et kærkomment bidrag til det vidensgrundlag, beslutningerne fremover kan træffes på", siger Viktor Smith, der håber, at projektet kan hjælpe fødevarerindustrien med at udvikle sunde og velsmagende produkter, som anpriser på en fair måde over for alle forbrugere.

Jesper Clement og Viktor Smith fremhæver, at det meste af den forskning, der hidtil er foregået på området, har været udført af marketingfolk, som først og fremmest har interesseret sig for, hvilke virkemidler der skulle til for at få folk til at købe et givet produkt. FairSpeak-projektet ser både forbrugeren afkodning og emballagens budskaber som komplekse størrelser, og det tværvideenskabelige projekt trækker derfor på discipliner som sprog og kognition, psykologisk, per-

VIKTOR SMITH lektor, projektleder, Center for Sprog, Kognition og Mentalitet, Institut for International Kultur- og Kommunikationsstudier, CBS

JESPER CLEMENT adjunkt, Institut for Afsætningsøkonomi, CBS

ception, videnshåndtering, forbrugssociologi, forbrugeradfærd og markedsføringsret.

”Og så bryder vi med nogle af de skel, der traditionelt er mellem naturvidenskab og humaniora, for der er faktisk mange af de her ting, som man godt kan måle og veje”, siger de.

FairSpeak-gruppen består af

- Viktor Smith, lektor, projektleder, Center for Sprog, Kognition og Mentalitet, Institut for Internationale Kultur- og Kommunikationsstudier, CBS
- Henrik Selsøe Sørensen, lektor, Center for Sprog, Kognition og Mentalitet, Institut for Internationale Kultur- og Kommunikationsstudier, CBS
- Jesper Clement, adjunkt, Institut for Afsætningsøkonomi, CBS
- Peter Møgelvang-Hansen, professor, Juridisk Institut, CBS
- Mette Ohm Søndergaard, ph.d.-studerende, Juridisk Institut, CBS
- Françoise Qvistgaard, MA, projektkoordinator, Institut for Internationale Kultur- og Kommunikationsstudier, CBS

Deltagende forskningsinstitutioner

- FairSpeak-gruppen, CBS Handelshøjskolen i København
- Gruppen for Fødevarer sociologi, LIFE, Københavns Universitet, Afd. for Fiskeindustriell Forskning, Institut for Akvatiske Ressourcer, DTU Aqua
- Humanistlaboratoriet, Lund University Cognitive Science, Lund Universitet
- NGO'er og virksomheder
- Forbrugerrådet
- Danmarks Aktive Forbrugere
- Arla Foods amba
- Lantmännen Schulstad A/S
- Toms Gruppen A/S
- SuperGros A/S

Projektet er støttet af Det Strategiske Forskningsråd. Eyetrackeren er finansieret af Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation.

Læs mere på www.fairspeak.org

Indiana Jones på spil

Når film bliver til spil: Filmoplevelsen og spiloplevelsen er ikke to sider af samme sag, det er to forskellige oplevelser af den samme grundfortælling med forskellige handlingsmuligheder og forskelligt følelsesmæssigt engagement. Af Helle Kannik Haastrup

"You can be Aragorn" var sloganet i en tv-reklame for et computerspil baseret på filmen 'The Lord of the Rings'. Det fanger meget præcist den fascination, som de film-baserede computerspil (herefter kaldet film-spil) er baseret på.

Filmspil er en underkategori af computerspil (hvad enten det er til computer eller konsoller som for eksempel Playstation), som er baseret på en allerede eksisterende film. På trods af sit dårlige rygte er der flere interessante og vellykkede spil i denne kategori. Det dårlige rygte udspringer af, at der er mange eksempler på mindre gennemarbejdede filmspil, hvor spiludviklingen ikke er blevet prioriteret og dermed fremstår som 'ren' merchandising effekt. I anerkendelsen af at computerspil generelt er blevet en helt central fiktionsform i populærkulturen, er der flere eksempler på, at filminstruktøren bidrager til udviklingen af spillet, og at der sættes ressourcer af til også at gøre spillet i sig selv interessant på højde med populære ikke-filmbaserede spil på markedet. Det er 'The Matrix'-spillene og 'The Lord of the Rings'-spillene eksempler på. Men der er også eksempler på, at velfungerende spil udvikles uafhængigt af instruktøren. For eksempel 'Star Wars: The Force Unleashed' og 'Lego Star Wars', som nu er blevet udvidet med 'Lego Batman' og 'Lego Indiana Jones'.

Filmspil Filmspil er en ganske særlig kategori, fordi disse spil kan bruge det, som Henry Jenkins i 'Convergence Culture' kalder for *evokative rum*. Dvs. den mise en scene og de karakterer, som filmen har etableret, og som filmspillet derfor kan udvide og bruge. Den centrale fascination er, at man som spil-

ler kan styre 'slagets gang' og sin avatar (spilfigur). På film engagerer vi os i filmens hovedperson. Når det drejer sig om genrefilm fra Hollywood har karakteren som regel to projekter - det professionelle projekt og det følelsesmæssige projekt - og disse projekter modarbejder ofte hinanden. Det professionelle projekt kan være at finde skatten og det følelsesmæssige at finde kærligheden. Disse projekter engagerer vi os i som tilskuere, og vi vil gerne have, at det lykkes for vor helt eller heltinde at få opfyldt sine mål, hvorved filmens suspense skabes, når de møder modstand.

Spillet derimod etablerer nogle andre *affordances*, andre handlingsmuligheder, der byder sig til. Filmen tilbyder indlevelse og oplevelse, hvor vores følelsesmæssige og kropslige reaktioner sker i forhold til vores engagement i de fiktive karakterer. I spillet handler spilleren via avataren i det fiktive univers, og det er en reaktion på spillerens egen præstation og engagement i spillets forløb, når hun får hjertebanken og svedige hænder.

Rune Klevjer har, i 'What is the Avatar?', brugt broen som billede på relationen mellem spiller og avatar: En bro der forbinder spilleren med avataren og dermed også bliver en indgang til fiktionens univers. Denne forbindelse mellem spiller og fiktion, som avataren etablerer, er en af de mest centrale forskelle på film og filmspil. Spillerens kontrol med avataren gør det muligt for spilleren at handle i fiktionen (inden for designets rammer naturligvis). Spillerens følelsesmæssige engagement udfoldes derfor i forhold til hans/hendes egen præstation og evne til at kontrollerer avataren som hvis spilleren for eksempel ikke kan overvinde en modstander eller løse en gåde og derfor må begynde forfra på en bane. Spiloplevelsen sætter derfor

nogle andre rammer for engagementet, der i højere grad er knyttet til spillerens egen evne til at kunne kontrollere avataren og dermed spille spillet.

At spille filmspil er nemlig en læreproces, som blandt andet Torben Grodal i 'Stories for Eye, Ear and Muscles' har argumenteret for, og jo bedre du kender spillet, jo mere kontrol kan du få, ligesom du kan bruge spillets *affordances* forskelligt og fx vælge hastighed i gennemførelse frem for indsamling af point. Suspensen har flyttet sig fra, om projektet lykkes for karakteren, til om det lykkes for spilleren.

Fra karakter til avatar, fra film til filmspil

Avataren er central i filmspillet. Men det er i filmen, at vi får adgang til karakterens følelser, ønsker og ambitioner ud over de rent ydre kendetegn. Typisk for action-adventuregenrefilmen så er helten en flad figur, der ikke nødvendigvis udvikler sig, men er forsynet med særlige kendetegn. Det er primært disse ydre kendetegn, som overføres til filmspillet i form af funktioner.

Fordelen for filmspillet er, at det kan underforstå kendskabet til fiktionsuniverset, og det er derfor unødvendigt at have en længere indledning, som skal forklare spillets narrative set-up (som det for eksempel ses i 'Assassins Creed', der er bygget på historiske kendsgerninger). Vi kender som spillere universet, og fascinationen er selv at spille 'helten'. Det kan fx være helte som Harry Potter eller Aragorn fra 'The Lord of the Rings', men det kan også være skurkene. Det er fx muligt i det nye Lego Batman-spil at spille 'bad guys' som Jokeren og Mr. Freeze, og dermed får man mulighed for at bruge deres speci-

Filmspil

Lego Indiana Jones
(Traveller's Tales, LucasArts, 2008)

Lego Star Wars I + II
(Traveller's Tales, LucasArts, 2007)

Lego Batman
(Traveller's Tales, LucasArts, 2008)

Star Wars: The Force Unleashed
(LucasArts, 2008)

The Lord of the Rings. The Two Towers
(EAGames, 2002)

le evner og kræfter. Et andet eksempel er 'Star Wars: The Force Unleashed', hvor man blandt andet kan spille som Darth Vader og dermed få mulighed for at dræbe de gode med 'the force'.

Filmspil giver således spilleren radikalt andre muligheder for handlinger, valg og følelsesmæssige og motoriske oplevelser, end filmen kan tilbyde. Det er 'transmedia storytelling' og kan sammenlignes med den velkendte reklame for filmatiseringer: 'Se filmen, læs bogen'. Denne fascination af genoplevelsen kan blandt andet forklares med, at forskellige medier har forskellige affordances, som fx Harry Potter-fænomenet, der har demonstreret, at læsernes kendskab til bøgerne ikke har formindsket salget af billetter til filmene – næsten tværtimod.

Indiana Jones - fra celluloid til digitale

klodser Spillet Lego Indiana Jones til PlayStation 3 blev lanceret samtidig med, at Steven Spielbergs 'Indiana Jones and the Kingdom of the Crystal Skull' fik premiere i sommeren 2008. Spillet er for børn over 7 år og opefter og er baseret på de tre foregående film fra 1980'erne. Lego Indiana Jones trækker altså på filmene, men er også en efterfølger til de meget populære Lego Star Wars I & II, som fik stor succes og mange priser blandt andet for kombinationen af godt game-play kombineret med tongue in cheek-humor.

Lego Indiana Jones er et action-adventure-spil, der fremstår som et animeret Lego-univers, og merchandising-elementet fungerer også i forhold til legetøj (man kan naturligvis også købe Lego Indiana Jones pakker i legetøjsbutikken). Spillet er bygget op kronologisk

og følger de tre første film, den fjerde film er det (endnu) ikke muligt at spille. Når man har gennemført et vist antal baner og er blevet en 'true adventurer', kan man vælge, om man vil spille 'story' eller 'free play', hvor man selv kan bestemme, hvilken rækkefølge man spiller sekvenserne i.

Karakteren Indiana Jones (Harrison Ford) er flad, men man får gennem de tre film et vist kendskab til ham, især i den tredje film, hvor hans problematiske forhold til sin fader bliver centralt for handlingen. Men det er ikke i den klassiske action-adventurefilms natur at fordybe sig i heltens personlige udvikling. Indiana Jones er et eksempel på den menneskelige actionhelt, som er bange for slanger, men er god med pisken og elsker sin hat. Han er arkæolog og ansat ved universitetet og har derfor et altruistisk motiv til at finde skatte: "It belongs in a museum!" Modsat skurken som kun er interesseret i skatten for egen vindings skyld.

I Lego Indiana Jones kan man spille som Indy i alle baner, men der er altid et sidekick, fordi man også kan spille spillet i 'two-player mode', hvor det ofte er nødvendigt at samarbejde for at løse opgaven. Konsekvensen er, at man i alle baner har et valg. Når man har spillet sig gennem et vist antal baner, kan man opnå at spille i det førnævnte free play, og det betyder, at man både kan spille som fx Indiana Jones senior og sammen med Belloq (som er karakterer, der optræder i henholdsvis den første og den tredje film) i scenariet fra den anden film.

De forskellige karakterer kan også udføre forskellige handlinger. Indiana Jones har altid sin pisk, som han kan bruge til at svinge sig over kløfter og op på afsatser med, men Indy er som nævnt også bange for slanger. Det resulterer i, at avataren holder hænderne for

HELLE KANNIK HAASTRUP er adjunkt, ph.d. ved Institut for Medier, Erkendelse og Formidling, Københavns Universitet. Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation har støttet hendes forskningsprojekt 'Et spørgsmål om karakter – intertekstualitet og engagement i film og computerspil'.

øjnene, han piber lidt og kan ikke handle, når der kommer en slange. Hvis man spiller solo, må man derfor skifte figur (tryk trekant på controlleren) og tage en fakkel for at jage slangerne væk. Et karakteristisk kendetegn ved filmens Indy bliver på den måde funktionaliseret til en svaghed for avataren, som man som spiller må tage højde for. De kvindelige figurer - fx Marion, Willie og Elsa - kan hoppe markant højere end Indiana Jones, ligesom drengen Shortround kan benytte hemmelige ind- og udgange, som kan give særlige fordele. I filmspillet er der således fokus på funktion hos avataren. Disse funktioner er ofte baseret på karakterspecifikke evner, og det bliver et udtryk for en dehierarkisering i forhold til filmen. I spillet bliver det efterhånden muligt selv at vælge mellem de 60 forskellige karakterer, og på et vist tidspunkt er det også muligt selv at skabe sin egen figur fx med Elsas hoved, Belloqs krop og Indiana Jones' ben.

Humørfyldt action-adventure – gådeløsning og parodiske cutscenes I spillet gælder det overordnet om at finde/samle skatte-kister, samle point ved at destruere ting, kæmpe mod modstandere og løse gåder – hvis det lyder lidt som en action-adventure-film, er det heller ikke helt ved siden af. Der er altså centrale paralleller mellem handlinger i filmen Indiana Jones og de handlinger, som kan udføres i spillet.

Når gåden skal løses, er det for eksempel en tavle, hvor hieroglyf-lignende symboler skal gentages i en bestemt rækkefølge, og for at man kan få lov til at løse gåden skal man være i besiddelse af en lille blå bog. I filmen er det Indiana Jones' arkæologiske indsigt og

sprogkendskab, der gør det muligt for ham at løse gåder, og i den tredje film er det netop hans faders notesbog, som er helt afgørende for at finde frem til skatten. Centrale rekvisitter fra filmen kombineret med en forenklet udgave af Indiana Jones' gådeløsning funktionaliserer filmens elementer til spillet.

Når fjenderne bekæmpes og dør, så desintegrerer de bogstaveligt talt i 'Lego-klodser' og opretholder dermed en grundlæggende humoristisk tone i et særdeles destruktivt spil. Det humoristiske kommer også til udtryk i de såkaldte 'cut-scenes'. Cutscenes er små fortællende sekvenser, der binder spilsekvenserne sammen, og som både kan give vigtig information til spillet og motivere spillets forløb. I Lego Indiana Jones er disse cutscenes - ud over at være informative - små parodier på velkendte sekvenser fra filmen. Hvor filmspillet 'The Lord of the Rings' benytter filmsekvenser, som er klippet ind, så fastholder Indiana Jones en parodisk og 'gakket' animations-stil. Et forhåndskendskab til filmene gør kun oplevelsen endnu mere munter og er sikkert tiltænkt de ældre børn og forældre, som kender de gamle film. Og det er absolut en fordel, at man kender filmene. Som når Indiana Jones skal finde gralen i den sidste bane i Lego Indiana Jones. Hvis man fx kan huske, at gralen er en uanseelig pokal af træ, kommer man hurtigere gennem banen og mister ingen point.

Når film bliver til spil, kan det blive en vellykket fortolkning af et fiktivt univers med nye oplevelsesmuligheder. Omvendt har vi stadig en vellykket film, som er baseret på et computerspil, til gode. Trods flere forsøg fra 'Tomb Raider' til 'Max Payne' er det ikke lykkes endnu. En del af forklaringen er, at det tilsyneladende er en mere enkel proces at funktionalisere karakterens træk til spil end at

tilføje troværdige personlige karaktertræk til en avatar.

Du kan være Indiana Jones Når Indiana Jones er på spil som avatar, bliver han spillerepræsentant i fiktionen og giver både mulighed for at løse gåder, at kæmpe og at svinge piskan ligesom karakteren på film, men derudover giver spillet også mulighed for at samarbejde, motorisk at handle, koordinere og vælge for eksempel i forhold til fiktionens kronologi og anvendelse af forskellige karakterer. Filmoplevelsen og spiloplevelsen er derfor ikke to sider af samme sag, det er to forskellige oplevelser af den samme grundfortælling med radikalt forskellige handlingsmuligheder og potentielt følelsesmæssigt engagement. I et filmspil kan man få lov til at være i fiktionsuniverset, at kontrollere avataren og udføre hans/hendes handlinger i universet og samtidig bruge sin viden om fiktionsuniverset og lære universet at kende i et andet medie. Filmspillet i almindelighed og avataren i særdeleshed er derfor en central prøvesten, når tværmedialitetens oplevelsesformer skal kortlægges og analyseres. ■

Litteratur

Torben Grodal: 'Stories for Eye, Ear and Muscles' (2003) in Mark J.P. Wolf & Bernard Perron (red.) The Video Game Theory Reader (Routledge, 2003).

Henry Jenkins: "Game design as narrative structure" in First-Person. New Media as Story, Performance, and Game, Noah Wardrup-Fruin & Pat Harrigan (red.), (MIT Press, 2004)

Rune Klevjer: What is the Avatar? (Ph.d.-afhandling, Universitetet i Bergen, 2006)

At spille en krimi

Om performative fortællinger og augmentedede rum i krimi-computerspil.

Af Kjetil Sandvik

Når krimien som genre remedieres i computerspil sker det ved at gøre de væsentligste karakteristika – afdækning af et hændelsesforløb (forbrydelsen), udforskning af et konkret sted (gerningsstedet) og møder med og undersøgelse af forskellige karakterer (vidner, mistænkte) – interaktive.

Et af krimiens særkender er, at opklaringen af forbrydelsen er mere væsentlig end forbrydelsen i sig selv. Vi engageres som læsere/seere i det opklaringsarbejde, som foretages af kriminalbetjente fra drabsafdelingen, rejseholdet, den retsmedicinske afdeling, og krimiens spænding er uløseligt forbundet til hvorledes dette arbejde udføres, hvilke udfordringer og forhindringer der opstår, hvilket tidspres opklaringen er under etc. Dette indebærer undersøgelse af gerningssteder, afhøring af vidner og mistænkte, som medvirker til, at der skabes indsigt i selve forbrydelsen, og hvem der potentielt har begået denne.

Denne plotstruktur, der har undersøgelses og gådeløsnings karakter, kender vi også fra computerspillet og især fra action-adventuregenren. Så når computerspil remedierer krimien, er der tale om et medie, som allerede har nogle klare genreligheder med kriminalromanen, kriminalfilmen og krimiserien blot med den væsentlige forskel, at vi her ikke længere er læsere eller seere, men aktive medspillere i selve opklaringsarbejdet

som ledere af eller deltagere i et efterforskningshold. Denne artikel ser nærmere på den interaktive krimi som performativ fortælling, det vil sige en fortælling, som bliver til i kraft af, at den spilles, i kraft af spillerens handlinger. Det vil ske ved at fokusere på, hvordan der i computerspillets remediering af fortællingens rum - og da især gerningsstedet - skabes en særlig form for augmentedede rum, dvs. et, der har indlejret en bestemt atmosfære, en bestemt historie.

Det augmentedede rum Den kriminaltekniske term *gerningssted* kan anvendes som model for forståelse af augmentedede rum generelt. Gerningsstedet er et sted, som har gennemgået en bestemt forandring på et bestemt tidspunkt, det tidspunkt hvor stedet udgjorde scenen for en eller anden form for kriminel aktivitet. Som sådan er stedet blevet kodet, forstået på den måde, at de handlinger og hændelser, som har fundet sted, har efterladt sig en række mærker og spor, som kan læses og fortolkes. Blodspor, rester af negle, hår udgør forskellige (DNA)koder, som kan dekrypteres og dechifrereres på samme måde, som krudtslam, skudhuller og fysiske skader er tegn, som skal læses og fortolkes. Som sådan rummer stedet et plot (en fortæl-

ling), som til at begynde med er skjult og fragmenteret, men som må afdækkes og sammenstykes gennem efterforsknings- og undersøgelsesprocessen ved hjælp af forskellige retsmedicinske metoder, øjenvidner mm. gennem nærlæsning og fortolkning. Undervejs i efterforskningen vil detektivens evne til at ræsonnere logisk og tænke deduktivt såvel som hendes evne til at bruge sin forestillingsevne være afgørende for, hvordan gerningsstedet først dekonstrueres og derefter rekonstrueres som scenen for fortællingen (dvs. de kriminelle handlinger). Ved at afkode dette rekonstruerede sted vil selve fortællingen også blive rekonstrueret: Forbrydelsen bliver afdækket, morderen bliver afsløret.

At anvende gerningsstedet som model for at forstå augmentedede rum indebærer således, at vi taler om et sted, som har fået en særlig merværdi af betydning, en særlig type fortælling indlejret.

Augmentering af faktiske steder, det vil sige den proces, hvor et sted transformeres til et 'gerningssted', indebærer, at disse steds karakteristika er blevet forstærket og udvidet på den måde, at der er blevet tilføjet en særlig modus, atmosfære eller fortælling som et ekstra lag af betydning. Dette kan ske på adskillige måder. Her vil jeg fokusere på, hvordan det augmentedede sted konstrueres

ved hjælp af fortælling, fiktion og simulation.

Augmentering af steder indebærer et element af performativitet: Disse steder opstår eller aktualiseres gennem vor performance (handling, bevægelser, navigation mm.). Som vi vil se, så er dette performative element, som indebærer en aktiv brug af recipientens krop i bevægelse gennem det fysiske rum, en væsentlig del af receptionen (og dermed også konstruktionen) af steder, sådan som det præsenteres her.

Fortællingen som redskab 1. Det augmented rum kan skabes ved at anvende *fortælling* som redskab. Stedet gøres til en fortælling på den måde, at det udgør en scene for genopførelser af 'sande' historier, det vil sige iscenesættelse af faktiske begivenheder, som genkendes som objektivt autentiske. Dette er tilfældet, når Londons Eastend fungerer som scene for *Jack The Ripper Tours*, hvor turister har mulighed for at deltage i guidede byvandring, hvor de følger i de blodige spor, som blev lagt af verdens første seriemorder i Londons faktiske gader i slutningen af 1800-tallet. Som et resultat af guidens fortælling og bevægelsen gennem disse gader forbi kendte historiske bygninger som Tower of London, udviskes den moder-

ne elektrisk veloplyste by til fordel for et billede af svage gaslygter og mørke gyder, hvor forsvarsløse prostituerede var nemme ofre for Jacks skarpe skalpel.

2. Denne form for augmentering af stedet kan også ske ved hjælp af fiktion. Her fungerer faktiske steder som scener for opdigtede fortællinger, hvor disse opdigtede fortællinger tilføjer nye kvaliteter til de faktiske steder, for dem som har læst/set fiktionen. Dette kender vi fra lang række romaner og film især inden for kriminalgenren, hvor en af de mest markante inden for de seneste år har været Dan Browns *Da Vinci Mysteriet*, som har skabt grobund for en række forskellige 'Da Vinci Code-tours' (cf. www.davincicode-tours.co.nz). Når turister tager på en af disse ture, så oplever de guidede ture gennem dele af faktiske byer, som fungerer som 'gerningssteder' i Browns roman (Paris, Milano etc.). Men her følger man ikke i fodsporene på faktiske personer og hændelser (som tilfældet med Jack the Ripper-tours ovenfor). Her følger turisten i fodsporene på fiktive karakterer og disses handlinger, og på den måde er de forskellige steder blevet augmented ved hjælp af fiktion.

3. Hvis vi udvider denne form, hvor steder augmenteres ved hjælp af fortælling og fikti-

on og på den måde nærmer os den form for rumlig konstruktion, som vi finder i den interaktive kriminalfortælling – så kan vi tale om steder som simulation. Som narrativ strategi er simulation en velkendt metode i udforskning af gerningssteder, som metode til rekonstruktion af hvordan den faktiske forbrydelse kan have fundet sted. Her spiller efterforskerne rollen som potentielle mordere, hjælpere, ofre og vidner for på den måde at kunne rekonstruere kæden af hændelser i tid og rum.

Årsagen til at det her giver mere mening at tale om simulation end repræsentation, er, at når det gælder den særlige form for fortællinger, som inkluderer sit publikums performance som en væsentlig del af den måde, hvorpå fortællingen udfolder og udvikler sig - og som er det primære kendetegn ved computerspilsfortællinger (eller spillbare fortællinger som de snarere burde kaldes) – så repræsenteres disse fortællinger ikke over for en læser eller tilskuer, de udspilles af recipienten i rollen som spiller. Denne spiller deltager i en simulation af handlinger og hændelser, som om de var virkelige. Og dette er netop, hvad rekonstruktion af gerningsstedet går ud på: På samme måde som spilleren sætter sig selv i rollen som spilkarakter, sætter efterforskningsholdets profilerings ekspert sig i rollen som forbryderen (sådan som

Ideen om gerningsstedet som en særlig form for augmented rum er blevet udfoldet i arbejds-papiret "Crime Scenes as Augmented Reality On Screen Online and Offline" af Anne Marit Waade og Kjetil Sandvik. Arbejds-papiret kan downloades fra *Krimi og kriminaljournalistik i Skandinavien*-projektets hjemmeside <http://www.krimiforsk.aau.dk>.

efterforskeren la Cour gør det i tv-serien *Rejseholdet*).

Simulation af handlinger i tid og rum er det, som vi finder i computerspil. Her gør forskellige computerskabte grafiske strukturer og animerede objekter, som kan manipuleres af spilleren, det muligt at udforske og interagere med en særlig type af narrativ rumlighed, som konstrueres – eller i hvert fald aktualiseres – af spillerens handling og integrative og kontrollerende operationer.

Den performative fortælling Kriminalfortællingen *Dollar* er blevet skrevet specielt for computermediet af Liza Marklund, og hun anvender det samme miljø og plottype, som hun anvender i sine romaner om kriminaljournalisten Annika Bengtzon. Dog får du ikke muligheden for at spille den berømte kriminaljournalist, men tildeles i stedet for en plads i Stockholms politi i rollen som efterforskningsleder i en sag om en millionærarving, som er blevet dræbt på et af Stockholms fashionable hoteller. For at gennemføre missionen må du finkæmme forskellige dele af den svenske hovedstad og forhøre adskillige mere eller mindre mistænkelige mennesker. Ved at gøre dette begynder du

at rekonstruere fortællingen om mordofferet, som var en velkendt person i det svenske overklasse miljø, eftersom hun skulle arve et stort forretningsimperium. Hun var en person med mange fjender og en persons, som mange gerne ville slippe af med. Og som tilfældet er med de fleste mordhistorier fra Marklunds hånd, så er selve forbrydelsen viklet ind i et komplekst væv af politiske og finansielle konspirationer, magtspil og lyssky aktiviteter som trafficking og prostitution. Og mange af de mistænkte, såvel som andre du møder undervejs i efterforskningen, har rigelig med grunde til at holde information fra dig.

Selvom *Dollar* kan sammenlignes med et adventurespil som for eksempel *Myst*, hvor det væsentlige gameplay (det vil sige den måde, som spillet spilles på) baserer sig på udforskning af spilverdenen og på at løse gåder for på den måde at konstruere spillets fortælling, så har du ikke mulighed for at udspille de eventyrlige missioner selv. Du er afhængig af, at dine teknikere og efterforskningsassistenter udfører det retsmedicinske arbejde og foretager afhøringer af mistænkte, øjenvidner og så videre. Det er din opgave at beslutte, hvad disse assistenter skal gøre, og at indsamle og analysere alle de forskellige informationer, som de forsyner dig med, for

KJETIL SANDVIK er lektor ved Institut for Medier, Erkendelse og Formidling ved Københavns Universitet. Han deltager i forskningsprojektet 'Krimi og kriminaljournalistik i Skandinavien', der er støttet af Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation. Artiklen tager sit udgangspunkt i hans delprojekt "At være Ingrid Dahl. Interaktive krimier med recipienten i rollen som efterforsker". Delprojektet fokuserer på ligheder og forskelle mellem interaktive og 'traditionelle' krimier.

på denne måde at sammenstykke det overordnede billede ved at rekonstruere ofrets og de potentielle morderes bevægelser og handlinger ved hjælp af forskellige kort, rekonstruktionsmodeller, diagrammer over hvordan de forskellige involverede er forbundet til hinanden og så videre. Det plot, som Marklund har skabt, er komplekst og labyrintisk og gør brug af en række forskellige steder og rummer blindgyder, falske spor og misledende information. Dine valg er afgørende for, hvordan efterforskningen udvikler sig, og for, hvorvidt du vil have held med at opklare forbrydelsen.

Dette er den centrale logik i den type af interaktive og spilcentrerede plots, vi finder i computerspil: Fortællingen må udføres, den

må performes af dig snarere end blive fortalt eller vist til dig. Og et væsentlig element i denne performative fortælling er, at din performance ikke kun (re-)konstruerer fortællingen, den (re)konstruerer også det rum, som den foregår i. Selv om du ikke har mulighed for (selv) at bevæge dig rundt til de forskellige steder i Marklunds Dollar, så anvender du dine assistenter til at gøre det, og du bruger også de forskellige opklaringstekniske hjælpemidler, du har til din rådighed. For eksempel et computerprogram til at modellere og på den måde rekonstruere hotellet, hvor mordet fandt sted. Ved at udvælge og analysere information, ved at rekonstruere gerningsstedet og de kriminelle handlingsmønstre i tid og rum, får du på den måde krimi-

plottet såvel som dets omgivelser til at udfolde sig som et resultat af dine performative handlinger i computerspillets augmented rum.

Liza Marklunds krimier om Annika Bengtzon er blevet en enorm succes både i Sverige og internationalt. Bøgerne er solgt i over syv millioner eksemplarer i mere end 100 lande. Nu har hun også kastet sig over computermediet.

Hvor meget betyder afstanden mellem skrift og tale, når børn skal lære skriftens kode? Og hvor stor er afstanden egentlig?

Af Holger Juul

Vi kan næsten ikke få bogstaver nok. Man ser det i navngivningen af nye fænomener og firmaer. FCK, USB, BMI, MGP, PMS, FKK. SMC-biler. BJ Autodele. KB Motorservice. Og når firmaerne får udformet logoer, er bogstaverne næsten altid det grafiske grundelement. Det ligner en regulær forelskelse i alfabetet.

Det er ikke så mærkeligt. Det er fascinerende og fantastisk at vores skriftlige kommunikation i det store og hele består af kombinationer af blot en god snes minimale symboler. Når man tænker på hvad bogstaverne gør for os, er det ganske forståeligt at vi er glade for dem.

Selv om 'bogstavord' som FCK og USB er populære, så er bogstavernes funktion som byggeklodser i nye navne og betegnelser dog kun en slags bijobber. Bogstavernes hovedfunktion er at repræsentere de ord der allerede findes i talesproget.

Hvilke kombinationer der bruges til at repræsentere hvilke ord, er bestemt af det alfabetiske princip. Ideen er som bekendt at hver enkelt lyd i et ords udtale repræsenteres af et bestemt bogstav. Det er enkelt og smart.

Men når det kommer til stykket, er det alligevel ikke helt så enkelt. Dansk ortografi er mere kompliceret end som så ...

Komplekse og inkonsistente bogstav-lyd-relationer Det er let at finde ord hvor forholdet mellem bogstaver og lyde afviger fra det alfabetiske princip. For det første er bogstav-lyd-relationerne ikke altid relationer mellem et enkelt bogstav og en enkelt lyd. Ordet *farlig* har eksempelvis fire lyde, men seks bogstaver. Bogstavparrene *ar* og *ig* i *farlig* er nemlig såkaldt komplekse grafemer, der hver kun repræsenterer en enkelt lyd. Omvendt repræsenterer *x*'et i et ord som *taxa* to lyde, og ikke blot en enkelt. Forekomsten af komplekse bogstav-lyd-relationer betyder at man ikke kan være sikker på at hvert enkelt bogstav i et ord svarer til en enkelt lyd.

For det andet kan et bogstav ofte svare til forskellige lyde i forskellige ord. Bogstavet *g* har for eksempel fire forskellige lydverdier i ordene *genial*, *geni*, *krage* og *mage*. På samme måde kan en lyd være repræsenteret af forskellige bogstaver i forskellige ord. En åben *a*-lyd repræsenteres normalt af bogstavet *a* som i *haj* og *ham*. Men der er også ord hvor denne lyd repræsenteres af *ar* (som i *farlig* og *var*) eller af *e* (fx *jeg* og *hej*) eller af *i* (fx *mig*). Bogstav-lyd-relationerne kan med andre ord være inkonsistente. Inkonsistens i læseretningen betyder at man ikke kan være sikker på hvordan et ord skal udtales, og inkonsistens i staveretningen betyder at man ikke kan være sikker på hvordan et ord skal staves.

Det er oplagt at begge de nævnte afvigelser – kompleksitet og inkonsistens – kan have negative konsekvenser for brugerne af skriftsproget, fordi relationen mellem skrift og tale bliver sværere at gennemskue. Det gælder naturligvis ikke mindst for børn der skal lære at beherske skriftens kode.

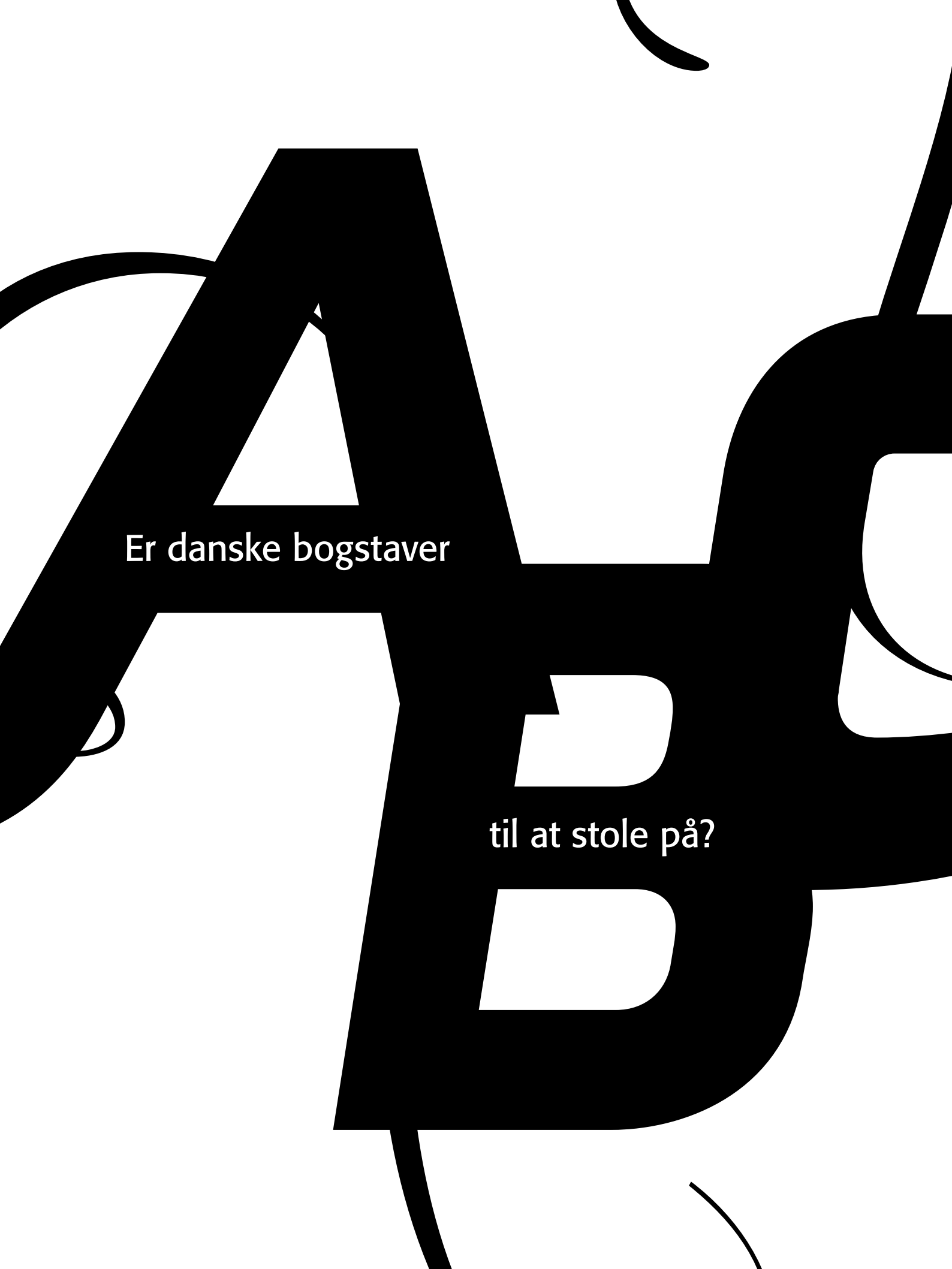
Virker det alfabetiske princip overhovedet? Det er et ofte diskuteret spørgsmål hvad man skal stille op over for afvigelser som de nævnte. En teoretisk mulighed er at vi begynder at udtale ordene som de staves. Vi kunne for eksempel begynde at udtale ordet *jeg* med *e*-lyd og *g*-lyd, sådan at det kom til at rime på *slik*. Ordet *slik* ville dog så skulle udtales med en *i*-lyd som i *gik*, sådan at det alligevel ikke ville rime på *jeg*. Det er overordentlig usandsynligt at danske sprogbrugere skulle kunne enes om at ændre deres udtalevaner. Alligevel er der af og til læserbrevsskribenter der opfordrer dem til at gøre det.

En anden mulighed er at ændre på retskrivningen. Det stilles der også regelmæssigt forslag om. I de senere år har blandt andet professor Frans Gregersen fra Køben-

havns Universitet slået til lyd for en ortografisk reform. Med samme regelmæssighed afvises reformforslagene med henvisning til at stabiliteten i skriftsprogsnormen bør veje tungere end hensynet til udtaleoverensstemmelse. Blandt andet formanden for Dansk Sprognævn, Niels Davidsen-Nielsen, har lagt sig på denne linje.

En tredje mulighed er at acceptere afvigelserne – og så tage konsekvenserne af dem i undervisningen i læsning og stavning. Men hvilke konsekvenser?

Læsepædagogisk er der lærere der har ment at undervisningen af begynderlæsere slet ikke skal fokusere så meget på det alfabetiske princip. Princippet er jo alligevel ikke helt til at stole på, og det interessante ved ord er i sidste ende slet ikke ordenes lyde og bogstaver, men derimod deres betydning. Begge dele er rigtigt nok. Men det er en forhatet konklusion at det alfabetiske princip slet ikke virker. Mange undersøgelser viser nemlig at selv erfarne læsere støtter sig til forbindelserne

The image features two large, bold, black letters, 'A' and 'B', set against a white background. The letter 'A' is on the left and the letter 'B' is on the right. Inside the upper triangular part of the 'A', the text 'Er danske bogstaver' is written in a white, sans-serif font. Inside the upper loop of the 'B', the text 'til at stole på?' is written in the same white, sans-serif font. The letters are thick and have a slightly irregular, hand-drawn appearance. There are also some faint, curved black lines scattered around the letters, possibly representing motion or design elements.

Er danske bogstaver

til at stole på?

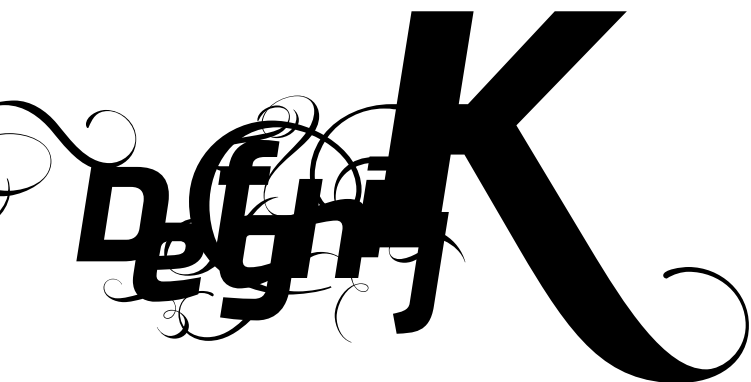
mellem bogstaver og lyde når de læser.

Der er da også mange lærere der har draget mere moderate konsekvenser. Eksempelvis er det blevet almindeligt at kategorisere de ord der bruges i begynderundervisningen efter deres ortografiske egenskaber. Man taler blandt andet om 'lydrette' ord, som er ord hvor alle bogstaverne har deres mest almindelige udtale, og som derfor kan være

det spørgsmål, kan det være en god ide at skelne mellem flere grader af regelmæssighed. Traditionelt har man opereret med enten-eller-kategorier som 'regelmæssige vs. uregelmæssige' ord og 'lydrette vs. ikke-lydrette' ord. Dermed ser man stort på at uregelmæssigheden i et uregelmæssigt ord normalt kun gælder en del af ordet – måske kun en enkelt bogstav-lyd-relation som fx *b'et* der

ner end man finder i dansk og engelsk, sådan at det er lettere for finske børn at 'knække koden'.

Der er udbredt enighed om at finsk er en meget regelmæssig ortografi, mens svensk og tysk er forholdsvis regelmæssige, hvori- mod engelsk er en meget uregelmæssig ortografi. Dansk karakteriseres gerne som en uregelmæssig ortografi, men dog ikke helt så

mere begyndervenlige end andre ord.

Hvad der imidlertid forbliver uklart i diskussionerne, er hvor stort et problem der egentlig er tale om. Hvor meget betyder afstanden mellem skrift og tale for tilegnelsen af læsning og stavning i praksis? Og hvor stor er afstanden egentlig?

Regularitetseffekten Det er veldokumenteret at ortografiske uregelmæssigheder faktisk har en indflydelse på sprogbrugerens læsning og stavning. 'Uregelmæssige' ord rammes oftere end 'regelmæssige' ord af stavefejl, og man har vist at selv erfarne læsere læser dem langsommere end regelmæssige ord. At man kan iagttage en effekt af ortografisk regelmæssighed, den såkaldte 'regularitetseffekt', betyder dog ikke nødvendigvis at afvigelser fra det alfabetiske princip udgør noget alvorligt problem i praksis. Selv om 'uregelmæssige' ord som *seksten* og *peber* er relativt svære, så er det jo langt fra umuligt at lære dem. Sprogbrugerne ville nok få det lettere hvis man kunne enes om at gå over til mere lydrette stavemåder som *sajsten* og *pever*. Men hvor meget lettere?

Hvis man skal sige noget mere præcist om

udtales som en *w*-lyd i *peber*. Ligeledes ser man stort på at ikke alle uregelmæssigheder er lige uregelmæssige. Både *b*-udtalen i *peber* og *k*-udtalen i *seksten* er klare afvigelser fra bogstavernes normaludtale – men det er ikke sikkert at afvigelserne er lige store, hvis man gør et mere detaljeret regnskab op. Det er derfor heller ikke indlysende at ordene er lige svære i praksis, selv om begge hører til i kassen med uregelmæssige ord.

Hvis man vil se nærmere på forholdet mellem ortografisk regelmæssighed og ords sværhedsgrad i praksis, må man desuden have med i billedet at også andre faktorer kan have betydning – eksempelvis ordenes længde og hyppighed.

En tværsproglig regularitetseffekt? Også tværsprogligt har man iagttaget noget der kan ligne en regularitetseffekt. Man kan nemlig ikke bare karakterisere ord som mere eller mindre regelmæssige, men også hele ortografier. Flere undersøgelser har vist at finske børn kommer hurtigere i gang med at læse end børn i Danmark og Storbritannien. Og en forklaring på denne forskel kan være at finsk har færre uregelmæssige bogstav-lyd-relatio-

uregelmæssig som engelsk. Der er imidlertid her tale om meget overordnede sammenligninger af ortografierne. Hidtil har det således stået hen i det uvisse om engelsk faktisk er en mere uregelmæssig ortografi end dansk hvis man sammenligner mere detaljeret og bruger ensartede målemetoder.

Der er naturligvis også andre forhold end ortografisk regelmæssighed der kan have betydning for hvor hurtigt børn kommer i gang med at læse i forskellige lande. Tværsproglige sammenligninger kompliceres eksempelvis af at der også er væsentlige forskelle mellem lande når det gælder uddannelsessystemets indretning (fx skolestartalderen og lærernes uddannelsesniveau).

En kvantitativ beskrivelse af dansk ortografi Hvis man vil mere i dybden med regularitetseffekten, vil det som nævnt være en fordel at etablere nogle mere fintmærkende mål på ortografisk regelmæssighed.

Når det gælder dansk, foreligger der udmærkede kvalitative beskrivelser af relationen mellem bogstaver og lyde. At beskrivelserne er kvalitative vil sige at de ikke sætter tal på hyppigheden af komplekse grafemer

og på graden af konsistens. Mulighederne for at sætte tal på, og dermed komme et skridt videre, er imidlertid forbedret markant i de senere år med computerens indtog i sprogvidenskaben. Det satte jeg mig for at udnytte.

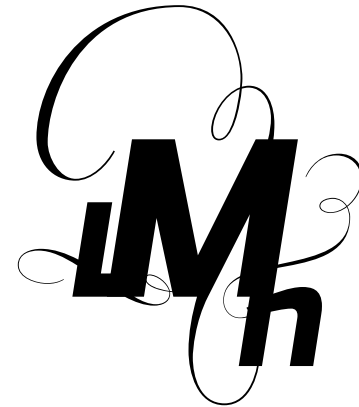
Redaktionen af Den Danske Ordbog (2003-2005) var så venlig at give mig adgang til en liste med samtlige opslagsord i værket i ortografisk form og for de fleste ords

I mange tilfælde var der flere muligheder når ordene skulle opdeles i grafemer. I *købmand* kan man eksempelvis mene at *b*'et lige så godt kan høre sammen med det følgende *m* som med det foregående *ø*. Når løsningen med *øb* blev foretrukket, skyldtes det blandt andet at sammensætningsdelene *køb* og *mand* dermed blev holdt adskilt.

I visse ord giver en konsekvent opdeling i

blandt andet i *ch* og *ck* (som i *check*).

For *b*'s vedkommende er det så godt som problemfrit at afgøre om bogstavet skal betragtes som et selvstændigt grafem eller som en del af et komplekst grafem. Hele 95% af *b*-forekomsterne på ordlisten var nemlig tilfælde hvor *b* optræder som simpelt grafem, dvs. repræsenterer en lyd 'på egen hånd'. Af de sidste 5 % udgjorde den let

vedkommende tillige i en computerlæsbar lydskrift. Denne liste dannede grundlag for en undersøgelse af bogstav-lyd-relationen i (næsten) alle danske en- og tostavelsesord.

Inden jeg kunne begynde at lave statistiske opgørelser, måtte der dog et større forarbejde til. Opslagsordene blev med uvurderlig hjælp fra en datalingvist suppleret med alle gængse bøjningsformer, og manglende udtalesformer blev tilføjet med automatiske lydskrivningsmetoder. Ordlisten blev derefter tjekket for fejl og mangler. Resultatet blev en liste med 47.148 ordformer, hvor hver ordform var en unik kombination af en ortografisk og en fonetisk form.

Endelig blev ordene opdelt i bogstav-lyd-relationer. Dette er uproblematisk i ord som *kat* og *hus* hvor bogstaver og lyde kan matches en-til-en. Men hvad med et ord som *købmand* som i den gængse udtale har stumt *b* og stumt *d*? Hvis man kategoriserer bogstaver som stumme, sker der det at de forsvinder ud af konsistensregnskabet i staveretningen. Det fører til kunstigt høje konsistenser og ødelægger samtidig muligheden for at sammenligne med konsistensen i læseretningen. Derfor valgte jeg i stedet at betragte *øb* og *nd* i *købmand* som komplekse grafemer der repræsenterede hhv. en *ø*- og en *n*-lyd.

minimale bogstav-lyd-relationer mærkværdige resultater. Ordet *vignet* kan i princippet opdeles sådan at *g*'et repræsenterer en *n*-lyd og *n*'et en *j*-lyd. Disse usædvanlige forbindelser forekommer imidlertid kun i hinandens selskab: *g* kan kun sige [n] før et *n* der siger [j], og vice versa. I dette og nogle få andre tilfælde forekom det mere meningsfuldt at tillade ikke-minimale bogstav-lyd-forbindelser og sige at *gn* som helhed repræsenterer lyd-følgen [nj].

A, B og C: Simple eller komplekse grafemer? I det følgende vil jeg fortælle om nogle af undersøgelsens resultater. Og hvad er mere nærliggende end at begynde med alfabetets første tre bogstaver?

Af samtlige bogstaver i de undersøgte ordformer var 4,9 % *a*'er, 2,4 % var *b*'er, mens kun 0,4 % var *c*'er. Nogle bogstaver spiller således en langt vigtigere rolle end andre.

A, *b* og *c* forekommer både som simple grafemer og som en del af komplekse grafemer. *A* indgår blandt andet i de komplekse grafemer *ar* (som i *farlig*) og *ag* (som i *goddag*). *B* indgår blandt andet i *bb* (som i *skubbe*) og *øb* (som i *købmand*). Og *c* indgår

identificerbare dobbeltkonsonant *bb* 4,9 % af tilfældene. Tilfælde hvor *b* indgår i andre komplekse grafemer såsom *øb* i *købmand*, udgør altså kun 0,1 % af *b*-forekomsterne. Og så skal det nævnes at det jo ikke er forbudt at udtale *b*'et i ordet *købmand*, hvad mange sprogbrugere faktisk gør. Det er bare ikke ordets mest almindelige udtale (ifølge Den Danske Ordbog), som er den der er lagt til grund i undersøgelsen her.

Situationen er også forholdsvis klar når det gælder *a*, der har status af simpelt grafem for 86,5 % af forekomsternes vedkommende. Det komplekse grafem *ar* tegner sig for yderligere 9,9 % af forekomsterne, sådan at i alt 97,4 % af *a*-forekomsterne udgøres af tilfælde hvor *a* enten er et selvstændigt grafem eller en del af grafemet *ar*.

Derimod fordeler forekomsterne af bogstavet *c* sig mere ligeligt på simple grafemer (48,7 %) og tilfælde hvor *c* indgår i et komplekst grafem (51,3 %). Ser man på samtlige bogstaver i de undersøgte ordformer, repræsenterede 81,6 % af forekomsterne simple grafemer. *C* er altså ikke bare et sjældent bogstav, men også et bogstav som usædvanlig ofte indgår i komplekse grafemer.

Tabel 1. C-udtaler og deres sandsynlighed.

s-lyd	cykel	269	0,435
k-lyd	cola	251	0,406
g-lyd	action	91	0,147
sj-lyd	cello	4	0,006
d-lyd	boccia	2	0,003
t-lyd	ciao	1	0,002
I alt		618	1,000

Er A, B og C til at stole på? Hvis man ser snævert på de tilfælde hvor *a*, *b* og *c* fungerer som simple grafemer, hvor svært er det så at finde frem til deres udtale? Som et mål på dét kan man beregne hvor konsistent de tre bogstaver er forbundet med de lyde de repræsenterer. Grafemet *c*, der kan svare til seks forskellige udtaler, kan tjene som eksempel.

Som det ses i Tabel 1, er de to hyppigste *c*-udtaler omtrent lige hyppige – og dermed nogenlunde lige sandsynlige. Sandsynligheden for at et *c* udtales som en *s*-lyd er 0,435, mens sandsynligheden for en *k*-lyd er 0,406. Som mål på *c*-grafemets konsistens kunne man vælge at tage gennemsnittet af sandsynlighederne for hver af de seks *c*-udtaler – dvs. 0,167. Dermed ville sandsynligheden for den helt afvigende *t*-lyd imidlertid veje lige så tungt som sandsynlighederne for *s*-lyd og *k*-lyd. For at undgå sådan en skævvridning kan man i stedet bruge det vægtede gennemsnit af sandsynlighederne – dvs. 0,376. (Her indgår hver sandsynlighed med en vægt der svarer til andelen af forekomster: 269/618 for *s*-lyd, 251/618 for *k*-lyd osv.)

I Tabel 2 vises konsistenscoefficients for både *a*, *b* og *c*. Første kolonne viser ubetingede konsistenser, dvs. konsistenscoefficients beregnet som netop vist for *c*. Det ses her at *a* med en konsistens på 0,324 er end-

nu mere inkonsistent end *c*. Derimod ligger *b* med 0,994 meget tæt på den maksimale konsistenscoefficients (som er 1), hvilket vil sige at udtalen er næsten helt forudsigelig.

Nu er det sådan at bogstavets udtale ofte afhænger af sammenhængen. Eksempelvis udtales *c* næsten altid som en *s*-lyd før *y*, hvorimod udtalen før *o* næsten altid er en *k*-lyd. Hvis man beregner sandsynlighederne for de forskellige udtaler under hensyntagen til enten foregående eller følgende grafem og igen tager det vægtede gennemsnit, får man såkaldt 'betingede' konsistensmål. De betingede konsistenser for *a*, *b* og *c* er vist i tabelens to sidste kolonner.

Som man kan se, er de betingede konsistenser for *a* og *c* markant højere end de ubetingede konsistenser. Det gælder især for *c*, og det gælder især når det er det følgende grafem der tages hensyn til.

Selv om nogle grafemer umiddelbart er meget inkonsistente, kan situationen altså være langt bedre hvis der tages hensyn til sammenhængen. For læseren kan det med andre ord være en fordel at se på grafemernes omgivelser. I tilfældet *c* kan det betale sig at se på om det følgende grafem er en vokal og i så fald hvilken. I tilfældet *a* bliver eksempelvis en åben *a*-udtale mere sandsynlig når der følger et *m*, men mindre sandsynlig når der følger et *t* – sammenlign *a*-

udtallerne i *ham* og *hat*. Andre grafemer, som *b*, har en høj grad af konsistens uanset om man inddrager sammenhængen.

Læsning og stavning For at få et samlet indtryk af forholdene i dansk ortografi har jeg beregnet den gennemsnitlige konsistens for samtlige grafemer (både simple og komplekse). Igen er grafemerne vægtet efter deres hyppighed. Tilsvarende beregninger er lavet i staveretningen, fra lyde til grafemer. Resultatet ses i Tabel 3.

Som det fremgår, er graden af konsistens samlet set højere i staveretningen end i læseretningen. Forskellen skyldes især at vokaler er mindre konsistente i læseretningen end i staveretningen. Vokalerne er dog mindre konsistente end konsonanterne i begge retninger.

Både i læse- og staveretningen er de betingede konsistenser klart højere end de ubetingede. Interessant nok er den samlede fremgang cirka lige stor når hhv. foregående og følgende grafem/lyd inddrages. Men det er ikke ligegyldigt om der er tale om vokaler eller konsonanter. For vokaler ses den største fremgang når man inddrager følgende grafem/lyd, mens det for konsonanter er foregående grafem/lyd der giver den største fremgang. Der er ikke desværre ikke plads til at gå dybere ind i årsagerne til dette her.

Når vokalgrafemerne har så lav en konsistensgrad, skyldes det blandt andet at de fleste vokallyde kommer i tre udgaver: De kan både være korte og lange og have stød. Vokalbogstavet *u* repræsenterer for eksempel en kort *u*-lyd i *bus*, en lang *u*-lyd i *huse* og en *u*-lyd med stød i *hus*. At finde ud af

Tabel 2. Konsistenscoefficients for *a*, *b* og *c*.

		Foregående grafem	Følgende grafem
<i>a</i>	0,324	0,396	0,583
<i>b</i>	0,994	0,994	0,994
<i>c</i>	0,376	0,601	0,842

Tabel 3. Konsistenskoefficienter for danske grafemer og lyde.

	Ubetinget	Betinget	
		Foregående grafem/lyd	Følgende grafem/lyd
Læseretningen (alle grafemer)	0,604	0,743	0,754
vokalgrafemer	0,378	0,479	0,600
konsonantgrafemer	0,713	0,874	0,829
Staveretningen (alle lyde)	0,725	0,827	0,811
vokallyde	0,672	0,768	0,807
konsonantlyde	0,750	0,875	0,813

hvilken slags *u*-lyd et givet *u*-bogstav repræsenterer, er selvfølgelig vanskeligere end blot at finde ud af at det repræsenterer en *u*-lyd.

Hvis man ser stort på fænomenerne længde og stød og kun registrerer vokalerne kvalitativt, så ser regnskabet for vokaler i læseretningen noget bedre ud: Den ubetingede konsistens går op til 0,487. Til gengæld går den ubetingede vokalkonsistens i staveretningen ned til 0,607. Der ses tilsvarende stigninger og fald i de betingede konsistenser.

Konklusionen bliver at mens konsonanter er *nogenlunde* til at stole på, så er vokalerne påfaldende inkonsistente, især i læseretningen. Situationen bedres dog noget hvis man ser på de betingede konsistenser, og hvis man ser bort fra længde og stød.

Vokalkonsistens i dansk og engelsk

Hvordan placerer dette resultat så de danske vokaler i en international sammenhæng? Her er det blandt andet muligt at sammenligne med en undersøgelse af amerikansk engelsk. Sprogforskerne Brett Kessler og Rebecca Treiman fandt for engelske vokaler en ubetinget konsistens på 0,717 i læseretningen, hvilket jo langt overgår tallet 0,378 for danske vokaler. På dette område er den engelske ortografi altså *mere* regelmæssig end den danske. I staveretningen var det imidlertid omvendt. Her var konsistensen af engelske vokaler 0,529 – en hel del lavere end tallet 0,672 for danske vokaler.

Man bør dog bide mærke i at det ikke kun er graden af konsistens der adskiller dansk og engelsk, men også brugen af komplekse grafemer. Komplekse vokalgrafemer bruges langt oftere i engelsk end i dansk, jf. engelske

ord som *blue*, *green* og *good*. Og det skal bemærkes at Kessler og Treiman betragtede *e*'et til sidst i ord som *hate* og *love* som en del af todelte komplekse vokalgrafemer (hhv. *a-e* og *o-e*).

Kessler og Treiman undersøgte kun enstavelsesord, og de udelod alle regelmæssige bøjningsformer. De anførte danske tal ændrer sig imidlertid kun en smule når man begrænser grundlaget til et nogenlunde tilsvarende udsnit af danske enstavelsesord.

Når det er interessant at kende til specifikke ligheder og forskelle mellem dansk og engelsk ortografi, skyldes det ikke mindst at langt de fleste undersøgelser af læsning og stavning er gennemført i engelsktalende lande. Når man kender ords ortografiske egenskaber i detaljer, bliver det lettere at vurdere om forskningsresultater kan generaliseres fra den ene ortografi til den anden, og det bliver muligt at lave mere velkontrollerede tværproglige undersøgelser.

Lette ord og svære ord En pointe i min undersøgelse er at tallene først bliver rigtig interessante når man ser på deres betydning i praksis. Derfor undersøger jeg i projektets sidste (og endnu uafsluttede) del hvilken betydning andelen af komplekse grafemer og grafemernes gennemsnitlige konsistens

HOLGER JUUL er postdoc ved Center for Læseforskning, Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, KU. Projektet 'Lette ord og svære ord. Bogstav-lydrelationen i dansk og dens betydning for udviklingen af læse- og stavefærdighed' er støttet af Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation.

har for om ord er lette eller svære at læse og stave for børn i skolens yngste klasser.

Nu kan nogen måske få den mistanke at inkonsistensen i dansk er det sørgelige resultat af sjuksk med udtalen i de yngste generationer. Det er imidlertid ikke her forklaringen ligger. Den Danske Ordbog, som var udgangspunktet for undersøgelsen, anfører nemlig tydelige og ganske konservative udtaler. Afstanden mellem skrift og tale går i mange tilfælde langt tilbage i tiden og er måske nærmest at betragte som en del af den danske kulturarv. I værket *Det Danske Sprogs Historie* (Bind 1, 1944) mener Peter Skautrup at stavemåderne allerede i de ældste håndskrifter af Jyske Lov (fra omkring år 1300) afviger fra datidens udtaler af næsten hvert eneste ord. Det er tvivlsomt om Skautrup har ret i dette, men sikkert er det at afvigelser fra det alfabetiske princip ikke er noget nyt fænomen.

Afslutningsvis vil jeg minde om at min undersøgelse kun omfattede ord med en og to stavelser. En optælling i tekstsamlingen *Korpus 2000* (<http://korpus.dsl.dk>) viser dog at enstavelsesord udgør ikke mindre end halvdelen af ordene i danske tekster, mens tostavelsesord udgør yderligere en fjerdedel. Undersøgelsen dækker således en meget stor del af de ord der læses og skrives på dansk.

Et barn, der lider af sprogforstyrrelser, føler sig ofte svigtet af omverdenen. I Danmark har vi hidtil ikke haft mulighed for at hjælpe, men nu er basale redskaber under udvikling på Cognitive Psychology Unit på Aalborg Universitet som led i et europæisk samarbejde. Af Kristine Jensen de López

For de fleste danske børn går udviklingen af sprog og kommunikation legende let. Men for nogle sker den sproglige udvikling meget langsomt, eller tilegnelsen af visse grundaspekter ved sproget udebliver. Forskningsresultater fra udenlandske studier viser, at omkring 5-7 % af alle børn har afvigende eller forsinket sprogudvikling - *uden* at der findes åbenlyse årsager som høreproblemer, manglende social-emotionelle færdigheder, generelle udviklingsvanskeligheder eller neurologiske skader.

Langtidsstudier af børn med atypisk sprogudvikling viser, at disse børn har øget risiko for at udvikle psykosociale problemer som mobning, depression eller følelsesmæssige og interpersonelle adfærdsforstyrrelser, og de får senere svært ved at tage en videregående uddannelse. Nogle af disse børn bliver henvist til psykologer, audiologopæder og talepædagoger for at få udredt og taget hånd om de specifikke problemer hos det enkelte barn. I Danmark har vi imidlertid ikke et fælles begreb for sprogforstyrrelser i klinisk praksis. I udlandet opereres med begrebet SLI (Specific Language Impairment) eller DLD (Developmental Language Disorder). På dansk kunne det hedde specifikke sprogforstyrrelser (SSF). Lige som dysleksi (ordblindhed) har SSF konsekvenser for barnets læse- og skriveudvikling, men årsagen er ikke den samme, og der findes en høj grad af komorbiditet (flere psykologiske forstyrrelser på samme tid) hos børn med SSF.

I 2008 vedtog Folketinget flere love, der forpligter kommunerne til at tilbyde børn en sprogscreening med opfølgende sprogstimulering og en obligatorisk sprogtestning ved skolestart. Psykologer, audiologopæder og talepædagoger har imidlertid hidtil stået uden redskaber til at identificere SSF hos danske børn og har dermed heller ikke kun-

net intervenere, når børn vokser op med en forsinket eller atypisk sproglig udvikling.

Udvikling af redskaber Det forsøger vi nu at råde bod på, blandt andet via deltagelsen i et større europæisk forskningsprojekt, som siden 2006 har arbejdet på at udvikle redskaber til klinisk undersøgelse af hvilke specifikke sproglige aspekter, der er problemer med hos børn med atypisk sproglig udvikling - uanset om de tilegner sig dansk, hebraisk eller polsk. På Humanistisk Fakultet ved Aalborg Universitet blev femte General Meeting inden for den europæiske forskningsgruppe afviklet i oktober måned.

Projektets første fase har været afgrænsning af de specifikke sprogområder, der skulle udforskes, og valg af eksperimentelle forskningsmetoder hertil. To grundlæggende rationaler var styrende for afgrænsningen: (1) det valgte sprogområde skulle gøre det muligt at opnå valide tværsproglige redskaber i form af eksperimentelle design og (2) det valgte sprogområde skulle være sensitivt over for SSF - altså kunne identificere atypisk sproglig udvikling hos et barn. Tværsproglig validitet fordrer, at det valgte sproglige fænomen eksisterer i alle europæiske sprog. Sensitivitet over for atypisk sproglig udvikling sikres ved at vælge aspekter af sproget, der allerede er kendt - i et eller flere af landene - som kerneproblemer for børn med atypisk sprogudvikling.

Et godt eksempel er børns tilegnelse af passiv-konstruktioner. 'Bamsen kyskes af dukken' tilegnes markant senere, end 'duken kysser bamsen', der er den tilsvarende aktiv-sætning. Handlingen, der beskrives i de to sætningskonstruktioner, er nøjagtig den samme, men den passive sætning kræver

større kognitiv kapacitet, fordi sætningskonstruktionen bryder med den vante form i dansk talesprog. Den vante form er aktiv-sætningen, hvor den førstnævnte person er den, der udfører en handling over for en person, der typisk først nævnes senere i sætningen. I passiv-sætninger nævnes den aktive person sidst.

Publiceringsfasen inden for det europæiske projekt går først i gang i 2008, og jeg kan derfor ikke præsentere endelige resultater i nærværende artikel. Resultater fra vores pilotundersøgelser peger dog på en nogenlunde robust udvikling af forståelsen af korte passive sætninger på tværs af normaltudviklede børn, der tilegner sig radikalt anderledes sprog; eksempelvis dansk, tysk, hebraisk, polsk, finsk, litauisk og slovakisk. Forskning fra en række typologisk forskellige sprog viser, at børn med atypisk sproglig udvikling ikke blot lærer passiv-sætninger senere end aktiv-sætninger - det gør alle børn. Børn med SSF, derimod, har markante problemer med at forstå passiv-sætninger specifikt - de bruger længere tid end andre børn på at tilegne sig disse, skønt deres forståelse af aktiv-sætninger følger en normal udvikling. Nogle børn synes faktisk aldrig helt at lære de mere komplekse aspekter i sproget. Der er således grund til at antage, at en manglende evne til at forstå passiv-sætninger blandt andet kan være et af kendetegnene hos børn, der generelt følger en atypisk sproglig udvikling.

Et andet vigtigt redskab, som vi er ved at udvikle, er en standardiseret og valideret test, der måler grammatisk forståelse på ikke mindre end 20 forskellige sætningskonstruktioner. Testen er en modificeret udgave af en international, anerkendt test udviklet på Oxford universitet og et vigtigt redskab i udredningen af de specifikke problemer, et barn med SSF eller en person med erhvervet

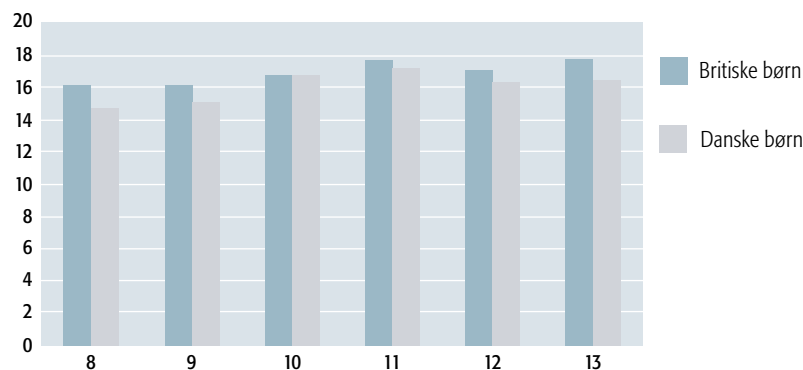
Vi ved for lidt om danske
børn, der er opvokset med
specifikke sprogforstyrrelser

hjerneskade måtte have. Figur 1 viser resultaterne fra vores pilotundersøgelse foretaget med 102 danske børn i alderen 8 til 13 år.

Alle børnene gik på en typisk folkeskole i Aalborg, og det enkelte barn blev testet individuelt i skoletiden. Figuren viser, at der ikke er synlige forskelle mellem proportionen af henholdsvis danske og britiske børn, der består de enkelte sætningskonstruktioner. Normerne fra den standardiserede test vil kunne bruges til at sige, hvorvidt et barn følger en typisk udvikling af sprog. En af forcerne ved denne test er, at resultaterne fra den kan danne grundlag for at identificere, hvorvidt et barn har en specifik sprogforstyrrelse. Testen bør dog anvendes som del af et større testbatteri, hvor barnets samlede profil på tværs af alle testene fortæller, hvor det er, barnet har specifikke problemer. Næste trin er så at udvikle den nødvendige intervention i forhold til det enkelte barn. Psykologisk set kan det være en lettelse for barnet selv og for dets forældre at vide, at barnets problemer er af en hel bestemt karakter og altså ikke handler om, at barnet generelt har problemer med sproget. Det giver også de bedste muligheder for en målrettet intervention og indsats. Med de korrekte forholdsregler og støtte vil barnet kunne tage en længevarende uddannelse, hvis der tages hensyn til det særlige problem, barnet har. Eksempelvis kan barnets mulighed for at anvende bestemte typer støtte i eksamenssituationen være afgørende for, om et barn med SSF får sig en længevarende uddannelse.

Uskrevne regler Et andet interessant og hidtil meget lidt undersøgt fænomen i barnets sproglige udvikling er dets evne til at

Figur 1. Gennemsnitsantal beståede sætningskonstruktioner per aldersgruppe for henholdsvis danske og britiske børn

anvende og forstå sprog i overensstemmelse med de *pragmatiske* eller sociale uskrevne regler for en god kommunikation. Enhver, som har talt i telefon med et treårigt barn, har sikkert erfaret, at det er utroligt svært, næsten umuligt, at forstå, hvad det er, barnet refererer til, når det for eksempel siger "se, min mor har lige købt mig denne her" (hvilket så for eksempel kan være en ny legetøjsbil, som barnet stolt kigger på i den anden ende af telefonen). Det er en lang og svær opgave at lære at kommunikere korrekt og præcist, og det er et område af den sproglige udvikling, som er meget vanskeligt at undersøge grundigt nok. Udviklingspsykologen Dorothy Bishop har udviklet en tjekliste, hvor man via observationer kan danne sig et overordnet billede af barnets pragmatiske færdigheder, men der findes ingen test, som præcist kan indfange, hvilke pragmatiske aspekter barnet behersker og ikke behersker. I det europæiske samarbejdsprojekt har vi udviklet en opgave, som netop indfanger barnets evne til at opfange, hvornår en ytring er præcis og informativ, samt graden af information der gives gennem ytringen. Opgaven stilles elektronisk og fremstår som en leg, hvor bar-

nets opgave er at vurdere, om en fiktiv person er i stand til at fortælle om nogle billeder på en præcis og korrekt måde. For eksempel ser barnet nogle kasser, hvor fem bananer er i kasserne, mens én enkelt banan er uden for kasserne. Den fiktive person siger, "alle bananerne er i kasserne". Barnets opgave er at afgøre, om ytringen er korrekt eller forkert, samt at redegøre for, hvorfor den eventuelt er forkert. Forcen ved opgaven er dels, at børn er meget motiverede for at deltage i den slags interaktive lege og derfor gør deres bedste, og dels at testen giver mulighed for at identificere barnets udviklingsniveau på det pragmatiske område.

Oplevelse af svigt Gruppen af børn med sprogforstyrrelser er ikke en homogen gruppe. Nogle har specifikke problemer omkring det grammatiske og/eller det semantiske, mens andre primært har problemer omkring det pragmatiske. Det sidste giver vanskeligheder med at forstå og anvende de intentionelle og interpersonelle aspekter af sprog som et kommunikativt og interpersonelt red-

KRISTINE JENSEN DE LÓPEZ, cand.psych., ph.d., er lektor ved Institut for Kommunikation og Psykologi, Aalborg Universitet, hvor hun leder forskningsenheden Cognitive Psychology Unit.

skab. Det er vigtigt i klinisk praksis at kunne identificere, hvilke dele af sproget barnet har problemer med, for bedre at kunne intervere med barnet.

Det særlige hos børn med specifikke sprogforstyrrelser er, at deres generelle produktion af sprog ofte er på højde med deres jævnaldrende kammeraters, mens deres forståelse af særligt komplekst sprog ikke er det. Det er med andre ord primært eller udelukkende bestemte aspekter i sproget, de har problemer med, og disse er ikke særligt iøjefaldende i hverdagen. Derfor kan det at vokse op med en specifik sprogforstyrrelse blive et usynligt udviklingspsykologisk handicap. Barnets omverden (venner, pædagoger og lærere) har svært ved at gennemskue, når barnet ikke har forstået betydningen af en given information, netop fordi barnets sproglige produktion overordnet set er intakt. Når de pragmatiske betydninger af kommunikationen ikke opfanges af barnet, er der på kort sigt konkrete hensigter, det ikke forstår, og i det længere forløb visse menneskelige interaktionsformer, det har sværere ved at tilegne sig.

Det er denne uheldige udviklingspsykolo-

giske sammensætning - at have et handicap som andre ikke kan se - som er medvirkende til, at barnet med sprogforstyrrelser oplever følelsesmæssige svigt fra omverdenen, som kan få videre konsekvenser for dets udvikling af selvværd.

Projektet **Crosslinguistically Robust Stages of Children's Linguistic Performance with the Applications to the Diagnosis of Specific Language Impairment** har deltagelse af forskere fra i alt 23 af de europæiske lande inklusive Israel. Projektperioden løber fra 2006 til 2010, og projektet modtager netværksstøtte af European Science Foundation. Forskningen og materialeudviklingen finansieres af FKK gennem et 3-årigt kollektivt projekt på 4,1 mio. kroner.

Formålet med netværket er at sikre tværdisciplinært og tværopæisk samarbejde om typisk og atypisk sprogtiltagelse. Det store antal deltagende lande reflekterer bred europæisk interesse for sprogtiltagelse og identifikation af atypisk sproglig udvikling. En anden force ved netværksprojektet er muligheden for tværopæisk udveksling af juniorforskere, for eksempel ph.d.-studerende, som er direkte tilknyttet projektet i form af de såkaldte Short Term Scientific Missions (STSM). Forskere fra Cognitive Psychology Unit på Aalborg Universitet har således både deltaget i STSM's hos samarbejdspartnere, og selv modtaget ph.d.-studerende fra Cambridge, Østrig og Warszawa i STSM's under Kristine Jensen de López' supervision.

Kristine Jensen de López leder det kollektive projekt **NASUD (Normal og atypisk sproglig udvikling hos danske førskolebørn og skolebørn, inklusive standardisering af dansk test der måler grammatisk forståelse)**, finansieret af Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation. NASUD kortlægger den normale og den atypiske udvikling af dansk i børnehave- og skolealderen.

Speed-dating for forskere

En matchmaking-event i Paris for humanistiske forskere

understøttede dannelsen af potentielle forskergrupper på tværs af landegrænser med henblik på ansøgning til et stort transnationalt forskningsprogram, der lanceres i 2009. Af Steen Bruun Jensen

HERA (Humanities in the European Research Area) afholdt i april en såkaldt 'matchmaking event' i Paris, hvor en lang række humanistiske forskere var inviteret til at præsentere deres forskningsplaner.

Over 600 forskere havde ansøgt om de 250 pladser, heraf et dusin danske. Hensigten var at bringe forskere med fælles interesser i kontakt med hinanden for derigennem at danne forskningsgrupper der kan søge HERA's store transnationale forskningsprogram, der lanceres i 2009. Det er nemlig en betingelse for at komme i betragtning til forskningsmidlerne, at der skal stå et konsortium bag ansøgningen bestående af mindst tre partnere baseret i tre forskellige lande. Det er dog ikke en betingelse, at man deltog i matchmaking-eventen.

Pladserne blev fordelt af de nationale forskningsråd, som sponsorerer HERA. I Danmark var det Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation, som fordelte pladserne på basis af en kort ansøgning. En af de udvalgte var adjunkt, ph.d. Mads Rosendahl Thomsen fra Institut for Æstetiske Fag ved Aarhus Universitet:

"Man kan kalde det en slags speed-dating for forskere. Til tider kunne det virke meget forvirrende, men man blev også introduceret til rigtig mange forskellige projekter og men-

nesker", siger Mads Rosendahl Thomsen, der kom hjem fra Paris med 10-12 mulige ansøgningspartnere.

Erindringskultur Mads Rosendahl Thomsen koordinerer en forskergruppe, der er interesseret i erindringskultur eller kulturel erindring:

"Eller slet og ret i, hvordan erindring bruges og skabes i en række sammenhænge i vores kultur. Det særlige fokus, som vi har lagt på det, har at gøre med Institut for Æstetiske Fags sammensætning: Vi omfatter litteraturhistorie, musik, kunsthistorie, dramaturgi, tværaestetiske studier samt museologi og retorik, hvilket giver en meget bred palet af tilgangsvinkler i forhold til de virkemidler, hvormed erindring fremstilles. Samtidig er det jo også et felt, som vedrører forskere inden for historie, etnografi, begivenhedskultur, norrøne studier, teologi mv.", siger han.

I forhold til HERA har gruppen valgt yderligere at fokusere på erindringens æstetiske dimensioner i forhold til globaliseringen og de nye mediers forandring af betingelserne for erindring.

"Jeg synes selvfølgelig, at det er et godt projekt, som der forskes i fra mange vinkler,

men hvor vores vinkel ikke er den mest overrendte, bl.a. på grund af den faglighed, det udspringer af", siger Mads Rosendahl Thomsen, der endte med at søge om penge til et koordineringsmøde med projekter fra Slovenien, Østrig og Københavns Universitet:

"Interessant nok handlede flere af de danske projekter ved event'en i Paris om erindring, så der blev også skabt nationale kontakter på dagen. Nu prøver jeg at finde ud af, hvem der i mit nære forskningsmiljø er interesseret, og hvad der kan være befordrende for, at folk kan lære af hinanden, uden at de skal til at afbøje deres interesser for at passe ind i en bestemt ramme. Og så skal vi naturligvis bruge hinanden til at kortlægge den beslægtede forskning, så vi ikke løber åbne døre ind, for der findes meget forskning i emnet i forvejen, samtidig med at det er et voksende felt. Bl.a. er der kommet et tidsskrift, 'Memory Studies', der er dedikeret til emnet", siger han.

God proces Konkret er han i gang med en række seminaraktiviteter for en gruppe på ca. 25 forskere fra fire institutter på Aarhus Universitet, heraf ca. halvdelen fra Institut for Æstetiske Fag. Gruppen afsøger temaer som

transkulturelle erindringssteder, krig, medier og erindring og selve begrebet kulturel erindring.

“Folk kommer med mange forskellige indgangsvinkler, og der er både ph.d.-stipendiater, professorer og alt ind imellem. I forhold til HERA har vi netop brugt to dage i november på et møde i Ljubljana på at blive enige om et projektdesign. Det var en interessant proces, hvor mange forskelle og ligheder inden for metodisk tilgang, interesse for stof og ideer om projektorganisering kom frem. Heldigvis med en overvægt i ligheder, og mødet gav blod på tanden. Nu drejer det sig så om at raffinere projektet frem mod ansøgningsfristen i april 2009”, siger Mads Rosendahl Thomsen

“Processen er begyndt godt, og med et fokus på forandringen i erindringskultur omkring 2. verdenskrig har vi et godt emne i forhold til det europæiske, så jeg er optimistisk. Men uanset hvad, så er der åbnet en dør til nogle nye, spændende samarbejdspartnere, ikke mindst slovernerne, som både har en god kvalitet i deres forskning – en Slavoj Žižek kommer jo ikke ud af ingenting – og en egen historie med både kommunismens sammenbrud og Jugoslaviens opløsning som markante begivenheder. Og hele undersøgelsen af østeuropæisk identitet efter kommu-

nismen er også særdeles interessant og matcher flere af de individuelle projekter, som findes i de danske forskningsmiljøer”, siger Mads Rosendahl Thomsen, der ser selve processen hen imod en ansøgning som højnen-de for kvaliteten af alle involveredes forskning:

“Min egen inklusive; der er en stor gevinst ved at kunne dele viden om et emne, der både er meget vedkommende, og som også kan være med til at udvikle undervisningen på universitetet”, siger Mads Rosendahl Thomsen. ■

Danske forskere får en enestående mulighed for at søge om støtte til forskningsprojekter inden for de to temaer 'Cultural dynamics: Inheritance and Identity' og 'Humanities as a Source of Creativity and Innovation', når HERA i 2009 for første gang opslår et fælles forskningsprogram.

For at være ansøgningsberettiget skal man være en del af en gruppe på minimum tre forskere fra tre forskellige europæiske lande, der deltager i HERA Joint Research Programmes.

Hvert forskningsprojekt kan søge om op til 1 mio. euro. Den samlede pulje er på 12,4-18 mio. euro. Der er ansøgningsfrist for Outline Proposals den 7. april 2009. Opslaget vil blive offentliggjort i januar 2009, men allerede nu er det muligt at læse mere om de to forskningsprogrammer på HERA's hjemmeside www.heranet.info.

Forskningsrådet for Kultur og Kommunikations efterårsuddeling 120 mio. kr. til 61 humanistiske forskningsprojekter

Udstillingen af eksotiske mennesker i Københavns zoologiske have, islamisk bibelkritik, lydkultur og dr.dk's historie. Det er fire af de emner, som Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation har besluttet, at der skal forskes i de kommende år.

"Vi modtog ansøgninger for mere end 750 mio. kr., så de projekter, vi har valgt at støtte, er naturligvis af meget høj kvalitet", siger Forskningsrådet for Kultur og Kommunikations formand, professor, dr.phil. Kirsten Drotner, der især glæder sig over antallet og kvaliteten i de kollektive projekter.

"Humanistiske forskere kan og vil arbejde sammen i større sammenhænge om væsentlige emner. Visse debattører har på det seneste forsøgt at fremstille humanistisk forskning som et nærmest sekterisk område uden relevans, men vores bevillingsliste er et afgørende modbevis", siger Kirsten Drotner.

Se en beskrivelse af samtlige bevillinger på de næste sider.

BEVILLINGER

CENTERBEVILLING

Titel: Center for Cultural and Linguistic Practices in the International University (CALPIU)

Bevillingshaver: Professor, dr.phil. Bent Preisler, Institut for Sprog og Kultur, Roskilde Universitetscenter

Beløb: 7.000.000 kr.

Formål: The center will coordinate Danish, Nordic and international research into a new theoretical understanding of internationalization processes currently underway in universities and other institutions of higher education. Its focus will be on the function of language in social and cultural practice, especially the significance of language proficiency and language choice within a context marked by power relations and hierarchies of influence, as well as the significance of these power relations and hierarchies vis-à-vis the organization, didactics, learning processes and academic content of educational programs in the humanities and social and natural sciences. The center has been initiated by a group of researchers within sociolinguistics, conversation analysis and discourse and communication analysis at Roskilde University.

KOLLEKTIVE PROJEKTER

Titel: Audiovisuel Kultur og den gode lyd: En kvalitativ undersøgelse af relationen mellem (og forestillingen om) "den gode lyd" og "den gode oplevelse"

Bevillingshaver: Lektor, cand.mag. Ansa Lønstrup, Institut for Æstetiske Fag, Aarhus Universitet

Beløb: 4.200.000 kr.

Formål: Projektet vil arbejde historisk med en lyd og lytningens genealogi ("arkæologi") og grundlagsteoretisk med lyd og lytning som integrerede fænomener samt med sammenhæng mellem lyd, lytning og andre sanse- og erfaringsmåder. Det vil skabe viden og kommunikation om lyd og således skabe forskningsmæssigt grundlag for en påtrængende og varig tackling og forhandling af spændingsfeltet lyd - kultur - lydoplevelse i et generelt samfundsmæssigt perspektiv. Følgende delprojekter indgår: Lyd på museum - lyd og samtidskunst; Lydens realisme - i filmen; Emergente former i audiovisuelle tv-bankreklamer; Lyd, lyst og lækkerier i madreklamer og tv-udsendelser; Lydmobilisering i det urbane rum.

Titel: Home Space: Meanings and perceptions of the built environment in peri-urban areas of Maputo, Mozambique

Bevillingshaver: Lektor, Jørgen Eskemose Andersen, Kunstakademiets Arkitektskole

Beløb: 3.100.000 kr.

Formål: Projektet vil udforske de sociokulturelle værdier og arkitektoniske kvaliteter, som beboerne i uformelle bosættelser i Maputo, Mozambique tillægger deres fysiske omgivelser, og hvordan disse påvirker byudviklingen. Dette specifikke studie skal ses som indgangsvinkel til en bredere diskussion af den generelle situation i Afrikas storbyer syd for Sahara. Projektet resulterer i tre rapporter, en dokumentarfilm, artikler i internationale tidsskrifter samt en bogudgivelse.

Titel: Klimaforandringer og hverdagsliv

Bevillingshaver: Professor mso, ph.d. og cand.ling.merc. Inger Lassen, Aalborg Universitet

Beløb: 1.850.000 kr.

Formål: Projektet undersøger, hvordan aktører på kommunalt plan taler om og giver mening til klimaforandringer og deraf affødte krav om energibesparelser. Der sættes fokus på dialogiske kommunikationsformer med mulighed for feedback mellem de kommunale myndigheder og borgere, virksomheder og medarbejdere i kommunen. Som case vælges Frederikshavn Kommune, der som Danmarks første såkaldte klimakommune tilstræber at blive CO₂-neutral i 2015 og allerede er langt med planlægningen af kommunikative tiltag til fremme af energibesparelser. Projektets tre delprojekter fokuserer på hver sin aktørgruppe, henholdsvis borgere, virksomheder og institutioner/medarbejdere i kommunen.

Titel: Det strategiske museum: Fra positionering og sponsering til intern kommunikation og ledelse

Bevillingshaver: Professor, mag.art. Finn Frandsen, ASB Centre for Corporate Communication, ISEK, Handelshøjskolen, Aarhus Universitet

Beløb: 2.370.000 kr.

Formål: Formålet med dette forskningsprojekt er tredobbelte: for det første at undersøge, hvordan danske museer kan styrke deres position og faglige praksis ved hjælp af strategisk kommunikation. For det andet at undersøge om og i givet fald hvordan private sponsorer har indflydelse på museerne og deres aktiviteter. For det tredje at undersøge om og i givet fald hvordan store danske museer arbejder med intern kommunikation samt hvilken ledelseskultur, der er fremherskende i den museale organisation.

Titel: Automatisk rekonstruktion af talehændelser i realtid

Bevillingshaver: Lektor, centerleder, cand.mag. et.art., ph.d. Peter Juel Henriksen, Institut for Sprog og Vidensteknologi, Copenhagen Business School

Beløb: 4.670.000 kr.

Formål: Samtale er en robust kommunikationsform. Selv midt i et højrøstet selskab kan man normalt let forstå, hvad sidemanden siger. Hjernens hørecenter har en særlig strategi, til at rekonstruere de dele af talesignalet, som er dækket af støj, en strategi, der supplerer den akustiske analyse med forventninger til budskabet, viden om sproget og generelle erfaringer og erindringer. Forskningsprojektets mål er at beskrive og efterligne (dele af) denne proces teknologisk. Formålet er dels at få en dybere forståelse af hjernens auditive analyse, dels at omsætte denne forståelse i en ny form for taleteknologi, der bygger på sproglig rekonstruktion.

Titel: Verbal og kropslig kommunikation

Bevillingshaver: Seniorforsker, ph.d. Patrizia Paggio, Center for Sprogteknologi, Københavns Universitet

Beløb: 2.260.000 kr.

Formål: Projektets overordnede mål er at opstille en formel teori om interaktionen mellem forskellige kommunikationsmodaliteter, dvs. sproglige og ikke-verbale ytringer. Teorien skal kunne redegøre for, hvordan bevægelser integreres med det lingvistiske tegn på forskellige niveauer. Den skal være formel forstået på den måde, at den skal kunne anvendes konsekvent på ikke-konstruerede empiriske data, således at hypoteser om de forskellige modaliteters funktion kan blive verificeret.

Titel: En analyse af Waffen-SS med særligt fokus på mandskab og officerer i et social- og mentalitetshistorisk lys samt på Waffen-SS i efterkrigstidens erindringskultur

Bevillingshaver: Centerleder, chefkonsulent, cand.mag. og ph.d. Niels Bo Poulsen, Center for Militærhistorie, Forsvarsakademiet

Beløb: 2.000.000 kr.

Formål: Undersøgelsen, som placerer sig i krydsfeltet mellem militær- og kulturhistorie, har tre formål. For det første undersøges, hvilken rolle Waffen-SS havde i det nazistiske regime, eksempelvis i forhold til racepolitik. For det andet rettes blikket med den ideologiske skoling af SS-soldaterne, der kom fra alle hjørner af Europa, og relationerne mellem disse. For det tredje fokuseres på brugen af historien om Waffen-SS i efterkrigstiden. Undersøgelsen baseres på omfattende og hidtil udforskede arkivkomplekser.

Titel: Jægere/samlere i nyt land - menneske, natur og klima i sen-istidens Danmark

Bevillingshaver: Museumsinspektør, cand.scient. Charlie Christensen, Nationalmuseet

Beløb: 4.000.000 kr.

Formål: Klimaets betydning for mennesket har aldrig været så afgørende som i senglacial tid. I de første årtusinder efter isens afsmeltning fra Danmark var naturen underkastet voldsomme klimaskift. De sidste par årtier har fremvist nye bopladser, især fra den tidligste af de senglaciale kulturer. Projektet omfatter bearbejdning og publikation af materiale fra alle de senglaciale kulturer: Hamburg, Federmesser, Bromme og Ahrensburg. Der vil især blive fokuseret på Brommekulturen, som er den første "danske" kultur.

Titel: Udstillingen af eksotiske mennesker i Københavns zoologiske have

Bevillingshaver: Ph.d., lektor Rikke Andreassen, Kunst, kultur og kommunikation, Kultur & Samhælle, Malmö Högskola

Beløb: 1.940.000 kr.

Formål: I perioden 1878-1911 var der mindst 30 udstillinger af eksotiske mennesker i Danmark. Der var indianerudstilling, negerudstilling, beduinudstilling, kineserudstilling og så videre. Udstillingerne var ikke bare underholdning, også videnskabsfolk var meget interesserede i udstillingerne og studerede flittigt de udstillede mennesker. Rikke Andreassen har som den første forsker fået adgang til Zoologisk Haves arkiver med information om importen af mennesker, de besøgendes reaktioner samt fotografier fra udstillingerne.

Titel: Buddhism and modernity: Global dynamics of transmission and translation

Bevillingshaver: Lektor, postdoc, ph.d. Martijn van Beek, Institut for Antropologi, Arkæologi og Lingvistik, Moesgård, Aarhus Universitet

Beløb: 5.500.000 kr.

Formål: Projektet undersøger forestillinger og praksis vedrørende transmission og oversættelse af buddhistiske idéer, institutioner, praksis og materiel kultur mellem asiatiske og euro-amerikanske, herunder danske, kontekster. Fokus er på de globale processer, netværk og vekselvirkninger, som fører til nye former, betydninger og sammenhænge for buddhisme i Asien og i Vesten.

Titel: Liv på grænsen: Gris og menneske i forskning, klinik og offentlighed

Bevillingshaver: Professor, dr.phil. Lene Koch, Afdeling for Sundhedsstjenesteforskning, Institut for Folkesundhedsvidenskab, Københavns Universitet

Beløb: 3.200.000 kr.

Formål: Forskningsprojektet sætter fokus på relationer og grænsesætninger mellem gris og menneske i den nye genetiske forskning såvel som i mere etablerede biomedicinske sammenhænge, hvor grisen anvendes som model for menneskelig sundhed og sygdom. Gennem tre casestudier sigter projektet på at undersøge, hvordan artsgrænser og forestillinger om det menneskelige bliver forstået og praktiseret, når dyr bruges med henblik på at skabe sundhed for mennesker.

Titel: Islam, muslims and Danish schools

Bevillingshaver: Dr.phil., ph.d., lektor Mark John Robert Sedgwick, Afdeling for Religionsvidenskab, Aarhus Universitet

Beløb: 3.500.000 kr.

Formål: Projektet undersøger, hvilke konsekvenser tilstedeværelsen af muslimske elever i folkeskolen har for denne, samt hvilke konsekvenser mødet med folkeskolen har for islam i Danmark. Projektet vil undersøge, hvordan muslimske forældre navigerer i forhold til de udfordringer og begrænsninger, som skolen lægger på deres og børnenes religion, og hvordan de nyfortolker religiøs praksis og religiøse dogmer.

Titel: Autobiographical memory in posttraumatic stress disorder

Bevillingshaver: Professor, cand.psych., ph.d. Dorthe Berntsen, Psykologisk Institut, Aarhus Universitet

Beløb: 4.000.000 kr.

Formål: The project pursues a theory, developed by the principal investigator and colleagues, on the role of autobiographical memory in PTSD: First, the memory of the traumatic event, not the event per se, is crucial for the development and maintenance of PTSD symptoms. Second, memory and stress reactions interact. Third, involuntary memories of traumatic events reflect general memory mechanisms. Fourth, not just the past, also images of the personal future are affected in PTSD.

KVINDELIG FORSKNINGSLEDER

Titel: Gammel Testamente som kulturel erindring - mellem historie, politik og religion

Bevillingshaver: Pernille Carstens, Det Teologiske Fakultet, Københavns Universitet

Beløb: 5.237.500 kr.

Formål: Hensigten med dette projekt er at undersøge, hvordan erindring er et fundamentalt instrument i dannelsen af kulturel, religiøs, etnisk eller national identitet i Det Gamle Testamente. Projektets vigtigste redskab vil være interdisciplinært perspektiv, som trækker på relevante studier af det østlige Middelhavsområde i antikken. En undersøgelse af 'kulturel erindring' i den gammeltestamentlige kulturkreds og rekonstruktion af fortid gennem en række medier giver os mulighed for at forstå Det Gamle Testamente som en 'kulturel erindring'. I løbet af projektperioden 2009-2011 afholdes tre internationale konferencer med følgende fokus: Ethnoscape - mythoscape, Memory making - the centre and the margin of Cultural memory - Between history, politics and religion.

POSTDOC-BEVILLINGER

Titel: Jazz - a Cosmopolitan Vernacular: National and Transnational Narratives of Identity and Tradition

Bevillingshaver: Ekstern lektor, ph.d. Anne Christine Dvinge, Institut for Engelsk, Germansk og Romansk, Københavns Universitet

Beløb: 1.740.000 kr.

Formål: Dette projekt gør brug af jazzen som et unikt prisme, gennem hvilket det kan undersøges, hvordan fortællinger og forestillinger former sig omkring nationale og transnationale kultur- og identitetsdannelser. Undersøgelsen vil basere sig på casestudier fra USA og tre europæiske lande: Danmark, Spanien og Storbritannien - hele tiden med det dialogiske forhold mellem det lokale og kosmopolitiske for øje.

Titel: Celebritykultur på tværs af medier - fra Hollywood til Facebook

Bevillingshaver: Postdoc, ph.d., cand.mag. Helle Kannik Hastrup, Institut for Medier, Erkendelse og Formidling, Afdeling for Film- & Medievidenskab, Københavns Universitet

Beløb: 1.800.000 kr.

Formål: Dette projekt vil for det første analysere udvalgte konkrete iscenesættelser af celebritykultur på tværs af medier og udvikle begreber til brug for analyse i generel forstand. For det andet analysere engagement og følelsesmæssige oplevelser. Og for det tredje foretage en modtageranalyse af, hvordan den globale celebritykultur spiller en rolle for den enkelte modtager i en dansk kontekst.

Titel: Bevægelseskontrollens motiver. Pas, grænser og grænseovergange i det 20. århundredes litteratur

Bevillingshaver: Ph.d. Jesper Gulddal Sørensen, Institut for Kunst- og Kulturvidenskab, Københavns Universitet

Beløb: 1.510.000 kr.

Formål: Projektets overordnede tema er statslig bevægelseskontrol i det 20. århundredes litteratur. Metoden er motivanalytisk, og analyserne fokuserer på bevægelseskontrollens tre grundlæggende teknikker: pasvæsenet, grænsen og grænseovergangen. Målet er at undersøge de måder, hvorpå litteraturen via motivisk iscenesættelse af disse teknikker på én gang udforsker og udfordrer en historisk virkelighed, hvor konflikten mellem statens bevægelseskontrol og individets bevægelsesbehov er et centralt omdrejningspunkt.

Titel: Den hereticanske kulturkritik

Bevillingshaver: Ph.d., cand.mag. Kasper Støvring, Institut for Kunst- og Kulturvidenskab, Københavns Universitet

Beløb: 1.490.000 kr.

Formål: Dette projekt vil undersøge den kulturkritik, som fremsættes i tidsskriftet *Heretica* samt i artikler, essays og bøger af de forfattere, som har haft tilknytning til tidsskriftet. Projektet vil også undersøge de europæiske inspirationskilder for kulturkritikken og sammenligne med en række europæiske forfattere, der udfolder en beslægtet kulturkritik - bl.a. T.S. Eliot. De centrale kulturkritiske temaer omhandler bl.a. kritik af fremskridtstanken, det mytiske kunstsyn og forholdet mellem kultur og civilisation.

Titel: Language and Writing: Scribal Practices and Dialects in Pre-columbian Mesoamerica

Bevillingshaver: Ekstern lektor, ph.d.-stud. Christophe Helmke, Københavns Universitet

Beløb: 2.370.000 kr.

Formål: This project will investigate the relationship between language, dialects and their written manifestations among the ancient cultures of Mesoamerica. The first area of investigation is the central Mexican highlands, the second in the Maya heartland. The third area encompasses the western portion of modern-day Costa Rica where the sites of Bagaces, Las Huacas, La Fortuna and Talamance de Tibás have all yielded Maya hieroglyphic texts although languages of the area are unrelated to Mayan and no ancient local scripts are known.

Titel: Olav Tryggvason i den yngre skjaldedigtning

Bevillingshaver: Ph.d., videnskabelig assistent Rolf Stavnem, Nordisk Institut, Afdeling for Nordisk Sprog og Litteratur, Aarhus Universitet

Beløb: 1.490.000 kr.

Formål: Projektet består af flere del-studier af skjaldedigtningens betydning og funktion. Dels indgår et studium af de kristne skjaldes stilistiske modificering af skjaldedigtningen, så den kunne bruges i lovprisningen af Gud og hellige mænd. Dels skal et studium søge at underbygge, at mundtlig kultur spiller en langt større rolle for den kristne skjaldedigtning, end man hidtil har gjort sig det klart.

Titel: Minoritetsunges fritids- og skoleliv: et interdisciplinært sociolingvistisk studie af sprogbrug, sociale værditilskrivninger og social integration

Bevillingshaver: Ekstern lektor, ph.d., cand.mag. Lian Malai Madsen, Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, Københavns Universitet

Beløb: 1.490.000 kr.

Formål: Undersøgelsen vil bidrage til en diskussion af fremherskende idéer om social integration af marginaliserede unge gennem deltagelse i organiserede fritidsaktiviteter ved at undersøge minoritetsunges fritidsliv i sammenhæng med deres skoleliv. Projektets resultater vil ikke kun vedrøre sammenhæng mellem sprogbrug og sociale forhold, men også have betydning for udvikling af hensigtsmæssige pædagogiske indsatser og vilkår i nutidige kulturelt blandede uddannelsesmiljøer.

Titel: Dominicans in Dacia - The role of Friars Preachers in medieval Scandinavian Society

Bevillingshaver: Ph.d. Johnny Grandjean Gøsgig Jakobsen

Beløb: 1.510.000 kr.

Formål: Projektet vil ud fra en systematisk registrering og analyse af alt bevaret, publiceret kildemateriale, der omtaler Dominikanerordenen i Norden, belyse og tolke konventernes dagligdags rolle og betydning for det samfund, de indgik i. Undersøgelsen omfatter hele Norden (inkl. Tallinn i Estland), der i middelalderen udgjorde en provins i Dominikanerordenen kaldet Dacia. Dertil er det en grundlæggende idé i projektet, at de nordiske iagttagelser skal sammenlignes med tilsvarende studier fra det øvrige Nordeuropa.

Titel: Historie som Pop - Historiebrug, populærkultur og identitetspolitik i Sydøsteuropa under og efter kommunismen, 1980-2005

Bevillingshaver: Ph.d., ekstern lektor Tea Sindbæk, Institut for Historie og Områdestudier, Aarhus Universitet

Beløb: 1.590.000 kr.

Formål: Projektet analyserer og sammenligner fremstillinger af historiske figurer og troper inden for kroatisk og serbisk sportskultur og populærmusik, ca. 1980-2005. Historiefremstillingerne udforskes i lyset af de politiske og kulturelle vilkår, som har påvirket deres produktion, formidling og forbrug i de to republikker.

Titel: Kulturradikalismen, velfærdsstaten og kapitalismens nye ånd
Bevillingshaver: Ph.d.-stipendiat Torben Jelsbak, Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, Københavns Universitet

Beløb: 1.450.000 kr.

Formål: På grundlag af moderne sociologiske teorier om samspillet mellem magt og kritik i det moderne kapitalistiske samfund vil projektet fremlægge en nyfortolkning af kulturradikalismens gennembrud som et eksempel på, hvordan en antiautoritær magtkritik aktivt indoptages og transformeres af magten - i dette tilfælde den moderne, socialdemokratiske velfærdsstat, der i kulturradikalismens idéer om det personligt frisatte og harmoniske individ fandt nye former for legitimation af det danske velfærdsdemokrati.

Titel: Fra Køln til Konstantinopel: Romerne og den nordgermanske elite i det 4. årh. e.Kr.

Bevillingshaver: Arkæolog, ph.d. i klassisk arkæologi Thomas Grane

Beløb: 1.610.000 kr.

Formål: Det 4. årh. e.Kr. var en brydningstid i Europa. I slutningen af det 3. årh. e.Kr. sås i den romerske verden et opgør med det velkendte, som ikke længere slog til, og et ønske om at tænke nyt for at bevare den bestående verdensorden. Projektet vil analysere udviklingen i de vestlige provinser og sammenholde den med den germanske elites identitetsopfattelse gennem tiden for at komme nærmere de mekanismer, som ligger til grund for ændringen i de romersk-sydskandinaviske forbindelser i det 4. årh. e.Kr.

Titel: Hvad er fair? Pris, moral og social praksis i Malis Fairtrade bomuld

Bevillingshaver: Ph.d. Bodil Birkebæk Olesen, Visiting Research Fellow, Sainsbury Research Unit, Centre for Visual Arts, University of East Anglia

Beløb: 1.600.000 kr.

Formål: Projektet undersøger dynamikken mellem forskellige opfattelser af fairness i forbindelse med den Internationale Fairtrade Organisations certificering af 16 bomuldskooperativer i det vestlige Mali i 2005. Det undersøger, hvordan Fairtrade Organisationens krav om faste priser, gennemsigtighed og kollektive beslutningsprocesser fortolkes og implementeres i en region, hvor social status og slægtskabsforhold ofte regulerer adgangen til ressourcer, og fairness derfor praktiseres efter anderledes principper.

Titel: Genopførelsens semantik: oplevelse, oplysning og nationalfølelse i historisk reenactment

Bevillingshaver: Ekstern lektor, mag.art. Mads Daugbjerg, Kulturstudier, Syddansk Universitet

Beløb: 1.530.000 kr.

Formål: Dette projekt undersøger fænomenet reenactment: såkaldte 'genopførelser' af historiske militære slag, som gestaltes af udklædte amatører for et publikum. Scenesættelserne er mønstereksempler på den oplevelsesøkonomiske omgang med kulturarven. Gennem antropologisk feltarbejde blandt reenactment-grupper i Danmark og USA, og med studiebesøg i England og Tyskland, fokuserer projektet på historiske slag, der indgår som centrale byggesten i de respektive nationale fortællinger, som slaget ved Dybbøl 1864 og slaget ved Gettysburg 1863 under den amerikanske borgerkrig.

Titel: En køn familie - En undersøgelse af forhandlinger om lidelse mellem køn og generationer inden for irakiske flygtningefamilier

Bevillingshaver: Postdoc, ph.d. i antropologi Sofie Danneskiold-Samsøe, Institut for Samfund og Globalisering, Roskilde Universitetscenter

Beløb: 1.120.000 kr.

Formål: Målet for dette forskningsprojekt er at undersøge, hvordan lidelse forhandles inden for flygtningefamilier i Danmark. Især irakiske mænd modtager specialiseret behandling for lidelser fra tortur, krig og anden organiseret vold. Behandling synes dog ikke at give markant bedring. Gængse studier af traumatiserede flygtninge antager, at deres lidelser funderes i relationen mellem vold og efterfølgende traume eller handicap. Det er denne undersøgelses antagelse, at lidelse samtidig er en social værdi, som flygtninge søger anerkendelse for i deres daglige liv i eksil i Danmark.

Titel: Agency, Ethics and Science

Bevillingshaver: Ph.d. Raffaele Rodogno, Senior Research Fellow, Department of Philosophy, Harvard University

Beløb: 1.660.000 kr.

Formål: This is a project in ethics broadly construed. Its main aim is to assess the impact on ethical theory of recent advances in cognitive and affective science. In particular, the project shall argue that an empirically informed understanding of human agency clashes with the traditional model of human agency more or less implicitly assumed by many moral philosophers. On this model, human beings are agents that think, act, and feel for a reason; they must have the capacity to "see" reasons in these various realms of life. Without denying the existence of our rational and deliberative capacities, evidence from cognitive and affective science offers a rather different picture of human agency.

Titel: Morality and the Constitution of Personhood

Bevillingshaver: Ekstern lektor, ph.d. Ulrich Martin Knappe, Københavns Universitet, University of Giessen

Beløb: 1.490.000 kr.

Formål: Moderne moralfilosofi fokuserer først og fremmest på begrundelsen for normer. Dette er tilfældet i de to væsentligste tilgange, nemlig deontologi og utilitarisme. Det gode, hvad det end er, må imidlertid realiseres gennem holdninger og handlinger hos personer. Fra et perspektiv om selvbestemt orientering imod handling er det derfor afgørende at undersøge, hvad det vil sige at være en person. Den såkaldte "analyse af Dasein i Heideggers Væren og Tid" bidrager med en righoldig afklaring af dette spørgsmål, dog uden at gøre brug af metafysiske konstruktioner angående personlig identitet. Sådanne tiltag i moralontologi kunne endelig bidrage til at råde bod på nogle af de mangler og blinde punkter, som findes i den seneste tids moralfilosofi.

Titel: The Development of Future Mental Time Travel (MTT) in Children and Adolescents. Do We need an Unambiguous Cultural Life Script to Develop a Prospective Life Story and an Identity in Adolescence?

Bevillingshaver: Ph.d., psykolog Annette Elisabeth Bohn, Psykologisk Institut, Aarhus Universitet

Beløb: 1.420.000 kr.

Formål: The aim of this research is to study the development of future mental time travel (MTT) in children and adolescents. One of the key features of autobiographical memory is the ability to travel back in time to relive personal events, as well as to project oneself forward in time and prelive events from one's personal future. This project proposes that a stable cultural life script is the prerequisite for extended past and future MTT. Research has found stable cultural life scripts in Danish adults, and a recent study with Danish children and adolescents found that children are more likely to tell a coherent life story if they have a cultural life script that is similar to adult life scripts.

Titel: Tilknytning og narrative processer i psykoterapi

Bevillingshaver: Cand.psych.aut. Sarah Ingrid Franksdatter Daniel, Universitetets Psykologiske Klinik, Institut for Psykologi, Københavns Universitet

Beløb: 1.570.000 kr.

Formål: Dette projekt vil undersøge tilknytningsmønsters betydning for den terapeutiske proces gennem en analyse af mønstre i fortællingen om oplevede hændelser og mønstre i beskrivelsen af egne og andre menneskers tanker og følelser. Undersøgelsen vil have både teoretisk og praktisk relevans, idet dens resultater muligvis vil kunne bidrage til terapeuters evne til at skelne mellem forskellige tilknytningsmønstre hos klienter og dermed til at tage højde for dem i deres behandlingsstrategi.

SENIOR-PROJEKTER

Titel: Dr.dk's historie 1996-2006. Færdiggørelse af afhandling

Bevillingshaver: Lektor, ph.d., cand.mag. Niels Brügger, Institut for Informations- og Medievidenskab, Aarhus Universitet

Beløb: 700.000 kr.

Formål: Projektet vil søge at besvare to spørgsmål: Hvilke drivkræfter ligger bag skabelsen og udviklingen af nettstedet dr.dk fra 1996 til 2006, og hvilke konsekvenser får det for nettstedet? Og hvilke teoretiske og metodiske nyudviklinger er påkrævet for at kunne analysere dr.dk? Projektet bevæger sig ind på et område, der frem til i dag er stort set uudforsket. Det forventes derfor at bidrage med den første historiske analyse af en væsentlig brik i både nyere danske kultur-, medie- og samfundshistorie og i det danske internets historie.

Titel: Den glemte kanon: Aurelius Augustinus og den retoriske tradition

Bevillingshaver: Lektor, cand.mag. et art., ph.d. Hanne Roer, Institut for Medier, Erkendelse og Formidling, Københavns Universitet

Beløb: 550.000 kr.

Formål: Projektet har til formål at eftervise den augustinske tradition i vestlig retorik. Afhandlingen skal afdække denne glemte kanon af relativt upåagtede retoriske traktater i kristendommens tjeneste og tillige give et udblik over den praksis, som de både betinger og afspejler. Arbejdet skal munde ud i en disputats, der med udgangspunkt i Augustins retoriske værker, læst i lyset af hans Om Gudsstaten og Bekendelser, efterspører denne tradition hos de kristne apologeter Notker Labeo, Uguccone da Pisa, Melanchton, Nicolas Caussin, Fenelon, John Henry Newman og Kenneth Burke.

Titel: Det franske sprog. Topologi: Kapitel IX, II og III

Bevillingshaver: Professor, dr.phil. Hanne S. Korzen, Copenhagen Business School

Beløb: 460.000 kr.

Formål: Værket "Det franske sprog" er indtil videre udkommet i 10 bind på hver 160-350 sider. Der skal udkomme endnu fire, hvoraf to af disse skal udspringe af dette projekt. Projektet omhandler en række aspekter i forbindelse med ordstillinger på fransk, som er særlig komplicerede, fordi fransk er et romansk sprog, der er blevet stærkt påvirket af germansk. Projektets grundhypotese er, at ledstillingen dels hænger sammen med sætningstrykket, som er specielt på fransk, dels med leddenes grad af tilknytning til verbalet.

Titel: Immateriel kulturarv i det globaliserede Amazonas. Nyt fokus på asháninkasang og dans, trosforestillinger og kulturel mangfoldighed i det østlige Peru
Bevillingshaver: Ph.d. et mag.scient. Hanne Veber, Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier, Afdeling for Indianske Sprog og Kulturer, Københavns Universitet

Beløb: 920.000 kr.

Formål: Forskningen har kun i begrænset omfang indfanget viden om dynamikken i de interkulturelle ændringsprocesser, som globaliseringen indebærer, herunder viden om hvordan sange, danse og trosforestillinger motiverer aktørerne, og om hvordan indiansk kultur aktiveres i den globaliserede kontekst og medierer interaktionen med omverdenen. Gennem registrering og analyse af asháninka sange, danse og trosforestillinger i peruansk Amazonas skal projektet søge at udfylde dette 'hul' i forskningen.

Titel: Islamisk bibelkritik mellem polemik, teologi og rationalitet: hvorfor og hvordan læser muslimerne Den Jødiske Bibel?

Bevillingshaver: Videnskabelig assistent Joshua Abdallah Sabih, Institut for tværkulturelle og regionale studier, Carsten Niebuhr afd., Københavns Universitet

Beløb: 540.000 kr.

Formål: Dette projekt sigter på at undersøge, hvorfor og hvordan muslimer læser Den Jødiske Bibel (Det Gamle Testamente). Islamisk bibelkritik har en lang historie bag sig. Overordnet kan denne tradition inddeles i tre faser: En koranisk, en middelalderlig og en moderne. Projektet vil demonstrere, hvor højt udviklet islamisk bibelkritik var og stadig er. Muslimernes kritik af såvel Det Gamle som Det Nye Testamente er underlagt forskellige funktioner, mål og metoder. Det er en af dette projekts hensigter at sondre mellem disse niveauer, for at vi bedre kan forstå muslimernes læsningsmodaliteter og strategier.

Titel: Measuring Affect Attunement in Mother-infant Interactions: High-precision multimodal analysis of prospective control in intersubjective mother-infant narratives

Bevillingshaver: Ph.d., dr. Jonathan Thomas Delafiels-Butt, Perception Movement Action Research Centre, University of Edinburgh

Beløb: 1.620.000 kr.

Formål: This project will investigate attunement in the mother-infant dyad using high-precision, multimodal data and computational analyses of the reciprocal exchanges and 'vitality contours'. It will apply specific analyses of the timings, rhythms, and importantly, prospective gestural control of body and voice in both infant and mother to data being obtained by a large, ongoing longitudinal study of attunement in the mother-infant dyad at the Copenhagen University BabyLab.

Titel: Gunnar Larsens dagbog: 1941-1943. En forskningsbaseret, annoteret fuldttekstudgivelse af den efterladte dagbog fra minister for offentlige arbejder og leder af F.L. Smidth-koncernen Gunnar Larsen

Bevillingshaver: Lektor, ph.d. Joachim Lund, Copenhagen Business School

Beløb: 220.000 kr.

Formål: Ingeniør Gunnar Larsen (1902-1973) var øverste leder af industrikoncernen F.L. Smidth & Co. 1935-1945. I juli 1940 blev han udnævnt til minister for offentlige arbejder, en post han besad indtil befrielsen. Han var overbevist om samarbejdspolitikens nødvendighed, blev snart udenrigsminister Erik Scavenius' nærmeste medarbejder i regeringen og stod i de følgende år i spidsen for en lang række samarbejdsprojekter med den tyske besættelsesmagt. Projektet kortlægger Gunnar Larsens omfattende netværk og analyserer dagbogens begivenheder, institutionelle rammer og beslutninger og placerer dem i den samtidige kontekst.

Titel: Nye læreprocesser i frivillige sociale organisationer. Mellem system og livsverden. Et multi-case study af frivillige sociale organisationer i nye partnerskaber i et etnografisk og livshistorisk perspektiv

Bevillingshaver: Lektor, ph.d., centerleder Linda Lundgaard Andersen, Institut for Psykologi og Uddannelsesforskning, Roskilde Universitetscenter

Beløb: 580.000 kr.

Formål: Forskningsprojektet bidrager til en bedre forståelse af, hvordan varetagelsen af velfærdsopgaver påvirkes af samspil mellem den samfundsmæssige udvikling, forandringer i organisationer og menneskers læring. Den forskningsmæssige relevans og nyskabende værdi ligger i at udforske læringsmiljø, livshistorie og udbytte i et nyt skæringsfelt, hvor den frivillige verdens kraft og potentiale møder de offentlige og private logikker og strukturer - med afgørende betydning for velfærdsvaretagelse, samfundsudvikling og foreningsliv.

Titel: Erfaring, subjektivitet og religion - et studie i krydsfeltet mellem fænomnologi og religionsfilosofi

Bevillingshaver: Lektor, cand.teol., ph.d. Henrik Vase Frandsen, Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Aarhus Universitet

Beløb: 420.000 kr.

Formål: I centrum for projektet står erfaringsbegrebet: På den ene side handler det om erfaringen af verden, af det fremmede og af den anden. På den anden side handler det om erfaringen af sig selv som identitet, men også som påvirkelig, erfaringen af sig selv som både aktiv og dødelig, kort sagt som fri og endelig. Projektets ambition er at give forståelse af den religiøse verdens erfaring, hvilket samtidig indbefatter en diskussion af, hvad det vil sige at være.

PH.D.-PROJEKTER

Titel: Tektoniske mønstre

Bevillingshaver: Arkitekt, cand.arch. Niels Martin Larsen, Arkitektskolen Aarhus

Beløb: 2.025.000 kr.

Forskerskole: Arkitektskolen Aarhus v. forskningsleder, lektor, cand.phil. Jørgen Dehs.

Formål: Forskningsprojektet ønsker at undersøge det arkitektoniske potentiale i tektoniske mønstre via anvendelse af algoritmer. Det søger at udvikle metoder til at skabe tredimensionelle mønstre med rum- og strukturdannende arkitektonisk potentiale.

Titel: København 1900: Offentlig kultur, teknologiske systemer og Den Gode By

Bevillingshaver: Museumsinspektør, cand.mag. Mikkel Thelle, Nationalmuseet, Forsknings- og Formidlingsafdelingen

Beløb: 2.025.000 kr.

Forskerskole: Kulturarvens Forskerskole, v. Carl Gustav Johannsen

Formål: Projektet skal belyse udviklingen af et nyt offentligt liv i Københavns indre by i forbindelse med områdets tilblivelse som byens centrum omkring år 1900. Der er særligt fokus på samspillet mellem den moderne bys fysiske strukturer og de genstande, der findes i byrummet.

Titel: "The resilient city". New urban design strategies addressing the rise of sea level in Copenhagen.

Bevillingshaver: Arkitekt og underviser Charles Bessard

Beløb: 2.025.000 kr.

Forskerskole: Forskerskolen ved Kunsthøgskolens Arkitektskole, v. Henrik Oxvig

Formål: Projektet er et forsknings- og designprojekt inden for urban planlægning og arkitektur. Formålet er at undersøge mulighederne for at forberede København på de forudsete stigninger i havvandstanden.

Titel: YouTube-kulturens indtog - en ny dokumentarisme?

Bevillingshaver: Producer, cand.mag. Thomas Mosebo Simonsen

Beløb: 1.750.000 kr.

Forskerskole: Den Humanistiske Forskerskole ved AAU v. professor Lone Dirkinck-Holmfeld

Formål: Projektet undersøger dokumentarismen i rummet mellem de nye interaktive web 2.0-platteforme på internettet og det traditionelle tv-format. Projektet fokuserer konkret på den interaktive tv-kanal YouTube i forhold til tv-formatet.

Titel: Negotiating Citizenry by Means of Radio: Poor and Marginalised People's Aspirations and Strategies in Rural Nepal

Bevillingshaver: Medierådgiver, cand.merc.int. Jacob Thorsen

Beløb: 2.025.000 kr.

Forskerskole: Forskerskolen for Medier, Kommunikation og Journalistik, Roskilde Universitetscenter, v. Kim Schrøder

Formål: Projektet fokuserer på dét at blive medborger som noget formet og forhandlet. Radio ses i dette projekt som en del af civilsamfundet, bistår med at skabe sociale, kulturelle og politiske processer, der er forbundet med at opbygge et aktivt civilsamfund.

Titel: At erindre nationen - Atlas over litteraturens rolle som skaber af færøsk erindringspolitik og dens sociale betydning for fremkomsten af færøsk litterær kulturel nationalisme 1817-1888

Bevillingshaver: Redaktør og forfatter, mag.art. Kim Simonsen

Beløb: 1.925.000 kr.

Forskerskole: Institut for Kultur og Identitet, Roskilde Universitetscenter, v. Anne Birgitte Richard

Formål: Projektets formål er at se på, hvordan grupper og nationer omstrukturerer og forvalter deres erindringer om fortidige forhold. Som en overordnet case er det meningen at vise, hvilken betydning den ældre litteratur har haft for skabelsen af en færøsk erindringskultur og det 20. århundredes erindrings- og identitetspolitik.

Titel: Fædra-myten: Europæisk litteraturhistorie, nordisk aktualitet

Bevillingshaver: Cand.mag. Alexandre Planque

Beløb: 1.750.000 kr.

Forskerskole: Akademiet for Æstetikfaglig Forskeruddannelse, v. Morten Kyndrup

Formål: Projektet vil undersøge den antikke Fædra-myte og dens behandling i et udvalg af klassiske og moderne værker: Euripides og Racine på den ene side og Enquist og Hultberg på den anden.

Titel: Monsters and Horrific Stories: A Bio-Cultural Approach

Bevillingshaver: Cand.mag. Joes Mathias Forrest Clasen

Beløb: 1.750.000 kr.

Forskerskole: Akademiet for Æstetikfaglig Forskeruddannelse, v. Morten Kyndrup

Formål: Projektets formål er at konstruere en teori om overnaturlig horrorfiktion under inddragelse af kognitions- og evolutionspsykologien.

Titel: Leksikaliseret litotes på latin: En undersøgelse af nonnullus, nonnihil, non-nemo, nonnumquam og nonnusquam

Bevillingshaver: Cang.mag. Theodor Willibald Harbsmeier

Beløb: 2.25.000 kr.

Forskerskole: Institut for Sprog, Litteratur og Kultur, Aarhus Universitet, v. Marianne Pade

Formål: Projektet sigter mod en systematisk analyse af pragmatisk, semantisk og syntaktisk egenskaber knyttet til de i titlen nævnte udtryk og vil inkludere en undersøgelse af hvilke stilistiske faktorer, som er bestemmende for brugen af ordene.

Titel: Fattigdomskultur i 1700-tallets urbane Danmark
Bevillingshaver: Arkivar, cand.mag. Peter Wessel Hansen
Beløb: 1.750.000 kr.

Forskerskole: Danmarks Forskerskole for Historie, v. Claus Møller Jørgensen
Formål: Formålet med projektet er med udgangspunkt i københavns kildemateriale at undersøge, hvad fattige fra forskellige sociale lag opfattede som fattigdom, og hvordan de tacklede fattigdommen.

Titel: I velfærdsstatens randområde - dansk integrationspolitik 1967-2007
Bevillingshaver: Forskningsassistent, cand.mag. Heidi Vad Jønsson
Beløb: 1.750.000 kr.

Forskerskole: Danmarks Forskerskole for Historie, v. Claus Møller Jørgensen
Formål: Projektets emne er konstruktionen af velfærdsstatslig integrationspolitik fra 1960'erne til i dag. Til trods for emnets aktualitet eksisterer der ikke en samlet analyse af integrationspolitikens tilblivelse og udviklingshistorie som en del af den danske velfærdsmodel.

Titel: Ligbrænding i et bioarkæologisk perspektiv - fra udgravning og analyse til dødsopfattelse, rite og praksis
Bevillingshaver: Arkæolog, cand.mag. Lise Harvig
Beløb: 1.750.000 kr.

Forskerskole: Dansk Arkæologisk Forskerskole, v. Lise Hannestad
Formål: Projektet vil inddrage nyudviklede metoder til kønsbestemmelse af børn og voksne samt CT-scanning af urner, der kan besvare konkrete spørgsmål omkring ligbrændings- og begravelsesritualer i forhold til deponering af knogler og genstande i urner.

Titel: Religiositet og sekularitet i den moderne arabiske verden - en antropologisk analyse af kristne syrere
Bevillingshaver: Videnskabelig assistent, cand.scient.anth. Andreas Bandak
Beløb: 2.040.425 kr.

Forskerskole: Den Danske Forskerskole i Antropologi og Etnografi, v. Ton Otto
Formål: Projektet vil anvende Damaskus som et prisme, der kan reflektere levede kristendomme inden for rammerne af en sekulær og autoritær nationalstat.

Titel: Nationale narrativer - kulturhistorisk kontinuitet og politisk legitimering i Folkerepublikken Kina
Bevillingshaver: Juniorrådgiver, cand.mag. Anders Sybrandt Hansen
Beløb: 1.925.000 kr.

Forskerskole: Den Danske Forskerskole i Antropologi og Etnografi, v. Ton Otto
Formål: Projektet analyserer, hvordan Kinas Kommunist Parti (KKP) legitimerer sit fortsatte magtmonopol i ét-parti-staten.

Titel: Den forskel som gør en forskel - Jgement og diskrimination i det strafferechtslige system
Bevillingshaver: Ekstern lektor, cand.mag. Frej Klem Thomsen
Beløb: 1.750.000 kr.

Forskerskole: Dansk Forskeruddannelsesprogram i Filosofi, Idé- og Videnskabs-historie, v. Stig Andur Pedersen
Formål: Projektet sigter dels på et begrebsafklarende arbejde, der skal gøre begrebet 'diskrimination' lettere at anvende, og dels på et normativt arbejde med at afklare en række problematikker bl.a. vedr. lighed for loven og grænsen for personlig frihed.

Titel: Sakramente og metafor: En kritisk tolkning af begrebet realpræsens i lyset af moderne sprogfilosofiske og hermeneutiske teorier
Bevillingshaver: Cand.theol. Nete Helene Enggaard
Beløb: 1.750.000 kr.

Forskerskole: Forskeruddannelsesprogrammet Religion og Samfund, v. Erik Reenberg Sand
Formål: Projektet vil i lyset af moderne sprogfilosofi og hermeneutik forsøge at reaktualisere Luthers sproglige nyansatser i en nutidssvarende og metafysikkritisk teologisk metaforologi.

Titel: Charismatic Practice and Catholic Parish Life - An Anthropological and Theological Study of Renewal and Institution in Guatemala
Bevillingshaver: Liturgisk sekretær, cand.theol. Jakob Egeris Thorsen
Beløb: 1.750.000 kr.

Forskerskole: Forskeruddannelsesprogrammet i Teologi og Religionsvidenskab, v. Troels Nørager
Formål: Projektet vil undersøge, hvordan den Katolske Karismatiske Fornyelse bliver integreret i den katolske kirke i Guatemala, og hvordan denne proces påvirker både karismatikerne og den katolske kirke som helhed.

Titel: Udvikling af læsehastighed hos børn med forskellige sproglige forudsætninger
Bevillingshaver: Videnskabelig assistent, cand.mag. Anna Steenberg Gellert
Beløb: 2.025.000 kr.

Forskerskole: Forskeruddannelsesprogram i Uddannelsesforskning ved Københavns Universitet, v. Finn Hauberg Mortensen
Formål: Projektet vil undersøge, om der er en sammenhæng mellem børns ordforråd og udviklingen af deres læsehastighed i løbet af 2. kl.

Titel: En undersøgelse af naturen af kapacitetsbegrænsningen i visuel korttidshukommelse
Bevillingshaver: Forskningsassistent, cand.psych. Thomas Alrik Sørensen
Beløb: 1.750.000 kr.

Forskerskole: Dansk Forskerskole i Psykologi, v. Claus Bundesen
Formål: Projektet har til formål at følge, hvorledes træning samt den biologiske modning af hjernens forskellige neurale strukturer påvirker dels den menneskelige hukommelseskapacitet, dels den hastighed, hvormed vi kan indkode visuelle objekter.

DISPUTATSER

Titel: Frihed til fælles bedste – En oppositionel stemme fra fortiden

Bevillingshaver: Lektor, cand.cur., ph.d. Regner Birkelund

Beløb: 80.000 kr.

Titel: Grund og bølge. En litterær tids- og åndshistorisk studie i Erik Aalbæk Jensen forfatterskab

Bevillingshaver: Lektor, cand.mag. Peter Michael Lauritzen

Beløb: 30.000 kr.

START

Projektitel: CITYFUL (Agronomy for Cities with Success)

Bevillingshaver: Lektor, mag.scient.soc. et lic.phil. Anni Greve, Roskilde Universitetscenter

Beløb: 200.000 kr.

TIDSSKRIFTER

Titel: Danske Studier

Bevillingshaver: Ansvarshavende redaktør Henrik Blicher, Københavns Universitet

Beløb: 125.000 kr.

Titel: Tidsskriftet Antropologi

Bevillingshaver: Formand, mag.scient. Kirsten Rønne

Beløb: 90.000 kr.

Titel: Danish Yearbook of Musicology

Bevillingshaver: Lektor, ph.d. Michael Fjeldsø

Beløb: 125.000 kr.

Titel: LSP & Professional Communication

Bevillingshaver: Lektor, cand.mag. Jacques Qvistgaard

Beløb: 125.000 kr.

Titel: Peripeti – tidsskrift for dramaturgiske studier

Bevillingshaver: Lektor, mag.art. Erik Exe Christoffersen

Beløb: 100.000 kr.

Titel: Arbejderhistorie

Bevillingshaver: Redaktør, cand.mag. Anette Eklund Hansen

Beløb: 125.000 kr.

Titel: Historisk Tidsskrift

Bevillingshaver: Adjunkt, ph.d. Jan Pedersen, Københavns Universitet

Beløb: 160.000 kr.

Titel: Passage - Tidsskrift for Litteratur og Kritik

Bevillingshaver: Karen-Margrethe Lindskov Simonsen

Beløb: 115.000 kr.

KONFERENCER

Titel: Foranderlige mænd og maskuliniteter i ligestillede samfund

Bevillingshaver: Steen Baagøe Nielsen, Institut for Psykologi og Uddannelsesforskning, Roskilde Universitetscenter

Beløb: 50.000 kr.

Titel: The 6th International Conference on Researching Work and Learning

Bevillingshaver: Henning Salling Olesen, Institut X, Institut for Uddannelsesforskning, Roskilde Universitetscenter

Beløb: 100.000 kr.

Titel: Society for Cognitive Studies of the Moving Image's Annual Conference

Bevillingshaver: Johannes Riis, Institut for Medier, Erkendelse og Formidling, Københavns Universitet

Beløb: 100.000 kr.

Titel: Double Vision - Views on Roman institutions in Greek and Latin Writing in the 2nd and 3rd century

Bevillingshaver: Jesper Carlsen, Institut for Historie, Kultur og Samfundsbeskrivelse, Syddansk Universitet

Beløb: 50.000 kr.

Titel: Den komiske strategi. Teori og praksis omkring det komiske i Celatis og Cavazonis forfatterskab

Bevillingshaver: Lene Waage Petersen, Institut for Engelsk, Germansk og Romansk, Københavns Universitet

Beløb: 50.000 kr.

Titel: Event Culture: The Museum and Its Staging of Contemporary Art

Bevillingshaver: Rune Gade, Institut for Kunst- og Kulturvidenskab, Københavns Universitet

Beløb: 50.000 kr.

Titel: Den 7. Nordiske Konference om Sprog & Køn 2008

Bevillingshaver: Frans Gregersen, Danmarks Grundforskningsfonds Center for Sociolingvistiske Sprogforandringer, DGCCS

Beløb: 50.000 kr.

Titel: From Economic Crisis to New Political Dynamics: The Development of the European Community 1974 - 83

Bevillingshaver: Johnny Laursen, Institut for Historie og Områdestudier, Aarhus Universitet

Beløb: 50.000 kr.

Titel: Reformation theology - reception and transformation

Bevillingshaver: Bo Kristian Holm, Det Teologiske Fakultet, Aarhus Universitet

Beløb: 50.000 kr.

Titel: Antikken i Norden i det 21. århundrede

Bevillingshaver: George Hinge, Institut for Sprog, Litteratur og Kultur, Aarhus Universitet

Beløb: 48.316 kr.

Titel: Constructing religious identities. Space and texts in the pagan and early Christian Near East, AD 100-400

Bevillingshaver: Rubina Raja, Institut for Antropologi, Arkæologi og Lingvistik, Aarhus Universitet

Beløb: 50.000 kr.

FORSKNINGSOPHOLD

Titel: The Nomadic Landscape: Social Life and Climate Change in Thule over the Past Century

Bevillingsmodtager: Kirsten Blinkenberg Hastrup, Institut for Antropologi, Københavns Universitet

Beløb: 125.000 kr.

Titel: Instruktions ontogenese - Udvikling af et metodekompleks og gennemførelse af et eksplorativt studie ud i en autentisk brugsanvisnings tillblivelseshistorie

Bevillingsmodtager: Peter Kastberg, Institut for Sprog og Erhvervskommunikation, Handelshøjskolen, Aarhus Universitet

Beløb: 65.826 kr.

APPARATUR OG TEKNIKKER

Projekttitel: Anskaffelse af et polarisationsmikroskop til arkæologisk mikromorfologi

Bevillingshaver: Helle Jo Juel Jensen, Institut for Forhistorisk Arkæologi, Middelalderarkæologi, Etnografi og Socialantropologi, Aarhus Universitet

Beløb: 144.403 kr.

Projekttitel: SUM - Systematic Understanding of Music

Bevillingshaver: Lars Graugaard, New - forum for digital kunst

Beløb: 60.000 kr.

SPROGLIG REVISION OG OVERSÆTTELSE

Projekttitel: Karia and the Hekatomnids – the Instigation of a Dynasty

Bevillingshaver: Postdoc, ph.d. Anne Marie Carstens

Beløb: 55.500 kr.

Projekttitel: Between History and Hearsay: Imagining Jazz at the Turn of the 21st Century

Bevillingshaver: Ekstern lektor, ph.d. Anne Christine Dvinge

Beløb: 57.500 kr.

Projekttitel: Demokratisering af Vesttyskland – belyst gennem CDU i Slesvig-Holsteins integration af demokratiske vælgere (oversættelse til tysk)

Bevillingshaver: Ekstern lektor, ph.d. Allan Borup

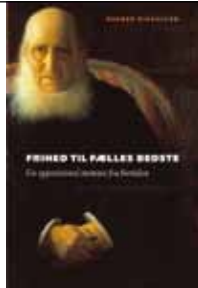
Beløb: 87.000 kr.

PUBLIKATIONSOVERSIGT

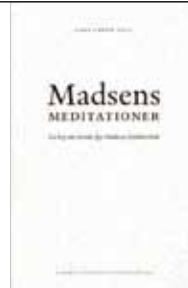
FKK-støttede publikationer, der er udkommet september - november 2008

TORSTEN KOLIND
POST-WAR IDENTIFICATION
 Everyday Muslim Counterdiscourse
 in Bosnia Herzegovina
 Aarhus University Press 2008,
 315 sider.

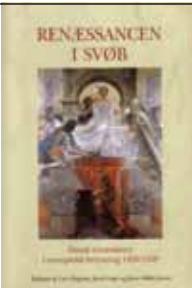
REGNER BIRKELUND
FRIHED TIL FÆLLES BEDSTE
 Om Grundtvigs frihedsbegreb
 Aarhus Universitetsforlag 2008,
 685 sider.

LARS GREEN DALL
MADSENS MEDITATIONER
 En bog om Svend Åge Madsens
 forfatterskab. Aarhus Universitetsforlag
 2008, 396 sider.

JON STEWART (ED.)
**HEIBERG'S CONTINGENCY
 REGARDED FROM THE POINT OF
 VIEW OF LOGIC AND OTHER TEXTS**
 Museum Tusulanum Press 2008,
 457 sider.

LARS BISGAARD, JACOB ISAGER
 OG JANUS MØLLER JENSEN (RED.)
**DANSK RENÆSSANCE I
 EUROPÆISK BELYSNING 1450-1550**
 Syddansk Universitetsforlag 2008, 326
 sider.

TORBEN JUEL JENSEN
**BETINGELSE,
 GENERALISERING OG REALITET**
 HVIS-konstruktioner i dansk talesprog.
 Travaux du cercle linguistique de
 Copenhagen. C.A. Reitzel 2008, 275
 sider.

JENS HOUGAARD
ROMANTISK KÆRLIGHED BIND 1-5
 Klim 2008, 1608 sider.

VAGN ANDERSEN
TRANSFORMATIONEN GOTTES
 Abwandlungen des Begriffs des Unbe-
 dingten in der Moderne. Aarhus Uni-
 versity Press 2008, 324 sider.

KAREN WESTPHAL ERIKSEN M.FL. (RED.)
ARBEJDERHISTORIE
Tidsskrift for historie, kultur og politik.
Selskabet til Forskning i Arbejderbevægelsens Historie 2008, 144 sider.

ANETTE FAYE JACOBSEN
HUSBONDRET
Rettighedskulturer i Danmark 1750-1920.
Museum Tusulanums Forlag 2008, 574 sider.

ESTHER OLUFFA PEDERSEN, PER JEPSEN & CARSTEN FRIBERG (RED.)
KANTS KRITIK AF DØMMEKRAFTEN – OTTE LÆSNINGER
Forlaget Philosophia 2008, 213 sider.

SARA NORMANN THORSDEN OG HELLE DAM SØRENSEN (RED.)
ONDSKAB – ET POLITISK BEGREB
Aarhus Universitetsforlag 2008, 216 sider.

SVEN TARP
LEXICOGRAPHY IN THE BORDERLAND BETWEEN KNOWLEDGE AND NON-KNOWLEDGE
Max Niemeyer Verlag 2008, 308 sider.

CHR. R. JANSEN, LONE HEDEGAARD LILJEGREN & JØRGEN FINK (RED.)
ERHVERVSHISTORISK ÅRBOG 2008
Statens Arkiver – Erhvervsarkivet 2008, 252 sider.

JACQUES QUISTGAARD (RED.)
LSP & PROFESSIONAL COMMUNICATION
Volume 6, Number 1, Volume 6, Number 2, Volume 7, Number 1 & Volume 7, Number 2.
Dansk Selskab for Fagsprog og Fagkommunikation 2006 & 2007, 120 + 130 + 126 + 134 sider.

HENRIETTE LYGSTRØM
DANSK JERN
En kulturhistorisk analyse af fremstilling, fordeling og forbrug.
Det Kongelige Nordiske Oldskriftselskab 2008, 242 sider.

KORT NYT

EVALUERING AF FORSKNINGSRÅDSSYSTEMET

Forskningsrådssystemet skal evalueres: "Vi har i dag et godt forskningsrådssystem i Danmark. Rådene sikrer finansiering af dansk forskning efter klare kvalitetskriterier og giver kompetent rådgivning i forskningsfaglige og forskningspolitiske spørgsmål", siger videnskabsminister Helge Sander.

"Nu har rådssystemet fungeret i sin nuværende udformning i fem år. Der er enighed i forligskredsen bag vores forskningsråd om, at tidspunktet nu er passende til at foretage et opfølgende servicecheck", siger Helge Sander.

Videnskabsministeren har nedsat et uafhængigt evalueringspanel, der skal gennemføre evalueringen. Evalueringspanelet vil offentliggøre sin evaluering i sommeren 2009. Politiske drøftelser forventes i sommeren og efteråret 2009, og forslag til revision af lov om forskningsrådgivning forventes fremsat i januar 2010.

GØR DIN EU-ANSØGNING BEDRE

Hvis du er ved at skrive en ansøgning til EU's 7. rammeprogram for forskning, eller interesserer dig for tværoeuropæisk forskning inden for samfundsfag og humaniora, er der informationer at hente på Eurocenters hjemmeside. På <http://fi.dk/nyheder/nyheder/2008/goer-din-eu-ansoegning-bedre/> kan du blandt andet læse om Europa-Kommissionens anbefalinger til, hvad man skal huske, når man skal udbrede kendskabet til sine forskningsresultater på europæisk plan.

Hjælp til partnersøgning

Hvis du mangler forskningspartnere til dit konsortium inden for samfundsfag og humaniora, er du meget velkommen til at kontakte EuroCenter, der hver uge modtager partnersøgninger fra forskere i hele Europa. Måske er der også nogen, der passer til dit projekt.

Yderligere oplysninger fås hos fuldmægtig Melanie Büscher, e-mail meb@fi.dk eller telefon 3544 6297.

PRIS FOR GRÆNSEOVERSKRIDENDE FORSKNING TIL MARIE-LOUISE NOSCH

DM's forskningspris inden for grænseoverskridende forskning går til historikeren Marie-Louise Nosch. Et enigt bedømmelsesudvalg har lagt vægt på, at Marie-Louise Nosch formår "at bringe klassiske naturvidenskabelige discipliner i spil med humaniora og samfundsvidenskab og bygge bro fra analysen af konkrete arkæologiske fund til kulturanalysen".

Marie-Louise Nosch mener selv, at forskeres viden på tværs af områder vil brede sig fremover. "De store fremskridt vil komme der, hvor en forsker har specialviden på et område og kombinerer den med specialviden på et andet område", siger historikeren, der er centerleder på Danmarks Grundforskningsfonds Center for Tekstilforskning på Saxo Institutet på Københavns Universitet.

ANKER BRINK LUND ER ÅRETS ERHVERVSFORSKER

Medieforsker Anker Brink Lund, CBS, er af DEA (Danmarks Erhvervsforskningsakademi) kåret til årets erhvervsforsker inden for kultur og kommunikation. Med æren følger 200.000 kroner.

DEA's erhvervsforskerpriser går til forskere, der har bidraget til at forbedre virksomheders innovations- og konkurrenceevne.

Anker Brink Lund har i hele sin forskerkarriere interesseret sig for journalistik, kommunikation og mediers udvikling. Hans forskning er original og målrettet og foregår i samspil med det omgivende samfund, siger priskomiteens formand, direktør Jørn Lund.

Et projekt, som især bør fremhæves, er 'Projekt Nyhedsuge', som i en uge hvert år afdækker nyhedsflowet på landsplan. Projektet analyserer den journalistiske fødekæde, som har betydning for innovationskraft, demokratiske beslutningsprocesser og brancheudvikling. Anker Brink Lund har dermed skabt afgørende ny viden – både for aktørerne i mediebranchen og for virksomheder, institutioner og den brede befolkning, lyder det videre i begrundelsen.

FKK'S TEMADAG 2009 HANDLER OM FORSKNINGSFRIHED

Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation vil i 2009 afholde sin temadag den 7. maj i Dansk Design Center fra kl. 12.30. Temaet vil være 'forskningsfrihed'. Nærmere oplysninger om programmet følger.

RÅDSMEDLEMMER

Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation

MERETE AHNFELDT-MOLLERUP (f. 1963) er ph.d. og lektor ved Center for Designforskning, Kunstakademiets Arkitektskole. Medlem af FKK fra 2005. E-mail: merete.ahnfeldt@karch.dk

ANNE MARIE BÜLOW (f. 1949) er ph.d. og professor ved Center for Kommunikation, Copenhagen Business School. Medlem af FKK fra 2004. E-mail: amb.kom@cbs.dk

ANNE LINE DALSGAARD (f. 1960) er ph.d. og lektor ved Afdeling for Antropologi og Etnografi, Aarhus Universitet. Medlem af FKK siden 2008.

KIRSTEN DROTNER (f. 1951) er dr. phil. og professor ved Institut for Litteratur, Kultur og Medier, Syddansk Universitet, Odense. Medlem af FKK fra 2003. Formand fra 2005. E-mail: drotner@litcul.sdu.dk

LARS HEM (f. 1945) er Fil.dr. og lektor ved Psykologisk Institut, Aarhus Universitet. Medlem af FKK fra 2004. E-mail: larsh@psy.au.dk

KATRIN HJORT (f. 1951) er mag.art. og cand.mag. og professor ved Institut for Filosofi, Pædagogik og Religionsstudier, Syddansk Universitet. Medlem af FKK fra 2007. E-mail: katrinh@ifpr.sdu.dk

SØREN HARNOW KLAUSEN (f. 1966) er dr.phil. og lektor ved Institut for Filosofi, Pædagogik og Religionsstudier, Syddansk Universitet. Medlem af FKK siden 2008.

KURT VILLADS JENSEN (f. 1957) er ph.d. og lektor ved Institut for Historie, Kultur og Samfundsbeskrivelse, Syddansk Universitet. Medlem af FKK fra 2005. E-mail: kvj@hist.sdu.dk

SVEND ERIK LARSEN (f. 1946) er dr. phil. og professor ved Institut for Æstetiske Fag, Afdeling for Litteraturhistorie, Aarhus Universitet. Medlem af FKK fra 2005. E-mail: litsel@hum.au.dk

VIGGO MORTENSEN (f. 1942) er dr. theol., professor og leder af Center for Multireligiøse Studier ved Aarhus Universitet. Medlem af FKK siden 2003. E-mail: vm@teo.au.dk

PEDER KAJ PEDERSEN (f. 1948) er lektor ved Institut for Sprog og Kultur, Aalborg Universitet. Medlem af FKK fra 2005. E-mail: pkp@hum.aau.dk

HANNE RUUS (f. 1943) er dr. phil. og professor ved Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab ved Københavns Universitet. Medlem af FKK fra 2005. E-mail: haru@hum.ku.dk

KAREN SKOVGAARD-PETERSEN (f. 1962) er seniorforsker og dr.philos. ved Forskningsafdelingen ved Det kongelige Bibliotek. Medlem af FKK fra 2005. E-mail: ksp@kb.dk

INGOLF THUESEN (f. 1952) er lektor og institutleder ved Carsten Niebuhr Institutet, Københavns Universitet. Medlem af FKK fra 2005. E-mail: it@hum.ku.dk

ANETTE WARRING (f. 1958) er ph.d. og professor ved Institut for Kultur og Identitet, Roskilde Universitetscenter. Medlem af FKK siden 2008.

Sekretariatet for Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation

Chefkonsulent: Marianne Hansen

Fuldmægtige: Jakob Janum Gadmar og Inger Schow

Kontorfuldmægtige: Maibrit Bryde og Karin Løvbo

Forskningen har brug for en Pinocchio-model

Af Kirsten Drotner

November er måneden, hvor de årlige finanslovsforhandlinger afsluttes, og dermed også dér, hvor de økonomiske rammer for forskningen sættes. Det er også måneden, hvor de faglige forskningsråd under Det Frie Forskningsråd afslutter de store uddelinger af forskningsbevillinger. At sammenligne resultatet af de to processer er forstemmende for de fleste forskere og foruroligende for fremtidens danske samfund.

Forskningen rangerer ikke højt, når finanslovens resultater offentliggøres. Det Frie Forskningsråd har igen oplevet, hvor vanskeligt det er at sikre politisk lydhørhed over for den kendsgerning, som aktive forskere dagligt bestyrker, nemlig at den forskerdrevne forskning er videnskabelig problemløser af samfundsmæssige konflikter og udfordringer. Den forskerdrevne forskning, hvor aktive forskere selv definerer problemstilling og tilgang, rummer nemlig den bredest mulige vifte af temaer. Dermed sikres det, at vi også på lang sigt kan håndtere konkrete samfundsmæssige problemstillinger ved hjælp af videnskabelig indsigt.

Samtidig oplever forskere, der søger de faglige forskningsråd, hvor vanskeligt det er at få finansieret forskerdreven forskning, også selv om den har meget høj kvalitet. Med en bevillingsprocent på cirka 18 hører FKK til de råd, der må afvise alt for mange gode ansøgninger. Succesraten kunne snildt være det dobbelte, uden at rådet ville gå på kompromis med kvaliteten.

Humanistiske forskningsindsigter har afgørende betydning for samfundets forståelse af sig selv, og samtidig er de indsigter ofte udslagsgivende, når resultater fra andre vidensområder skal omsættes til virkelighed. Hvad nytter det for eksempel at satse på forskning i nye energiteknologier, hvis vi ikke ved, hvordan vi får borgerne til at anvende de nye muligheder? Desværre kommer den videnskabelige langtidsholdbarhed og de humanistiske perspektiver let til kort over for kortsigtede prioriteringer, der tilmed ofte drives af en teknologisk optimisme. Dansk Industri (DI) har med stor politisk succes drevet den linje frem gennem en årrække.

Således har DI's direktør Lars Goldschmidt for nylig foreslået, at den offentlige forskning satsede på teknik suppleret med natur- og sundhedsvidenskab. Men hvorfor skal offentlige forskningskroner udelukkende prioriteres til områder, som virksomhederne tilsyneladende ikke engang selv tror på har en fremtid i Danmark, eftersom de investerer mindre og mindre her?

Eksport inden for viden, service og oplevelsesøkonomi har for længst overhalet landbrugseksporten, og de er områder i hastigere vækst end de fremstillingsvirksomheder, DI primært repræsenterer. Vidensamfundet har brug for velkvalificeret arbejdskraft, der forstår at skabe, dele og organisere viden og oplevelser på tværs af grænser, men med dyb indsigt i kulturel forskellighed. De kompetencer næres især af humanistisk forskning og uddannelse. Helt grotesk bliver det, når DI samtidig fremhæver, at vi skal satse på kvalitet i verdensklasse. Det er nemlig studerende på humaniora og samfundsvidenskab, der har de bedste adgangskarakterer. Det er samtidig dem, der har sværest ved at få en forskeruddannelse. I dag får kun hver tyvende humanistiske kandidat et ph.d.-stipendium, mens det er hver femte inden for natur, teknik og jordbrug og hver tredje inden for sundhed.

I regeringens globaliseringsforlig fra 2006 er kun 10 % af de nye stipendiemidler frem til 2010 afsat til humaniora og samfundsvidenskab. Vi har derfor i dag et enormt spild af videnskabeligt talent inden for områder, der er helt afgørende for det danske vidensamfunds udvikling.

Det danske vidensamfund styrkes ikke ved at videreføre den åndelige udviklingsstøtte til industrisamfundets tekniske sektorer, som DI og lignende magtfulde interesseorganisationer foreslår. Det næres heller ikke ved at skabe flere barrierer inden for forskning og uddannelse. Tværtimod har vi brug for en Pinocchio-model - no strings attached.

Lad dog de mest begavede forskere udnytte deres talenter – og gerne på tværs af etablerede faggrænser.